

Innvandrere og norskfødte ved kommunestyrevalget 2023

Valgdeltakelse og representasjon

TALL

SOM
FORTELLER

Øyvin Kleven og Hans Martin Corneliussen

RAPPORTER / REPORTS

2024/42

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 19. november 2024

ISBN 978-82-587-1067-4 (elektronisk)

ISSN 1892-7513 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Ved kommunestyrevalget i 2023 så vi en historisk lav valgdeltakelse blant innvandrerne. Det har aldri tidligere blitt målt så lav deltagelse blant innvandrerne i noe valg i Norge. I denne rapporten gir vi en oversikt over innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sin valgdeltakelse og representasjon ved kommunestyrevalget i 2023.

I fremstillingen skilles det hovedsakelig mellom norske statsborgere som har innvandret, norske statsborgere født av innvandrere og utenlandske statsborgere. Det gjøres sammenlikninger med norske borgere som ikke har innvandrerbakgrunn.

SSB har siden 1983 gjennomført manntallsundersøkelser for å måle valgdeltakelsen blant innvandrere. Ved de første valgene omfattet dette bare utenlandske statsborgere, fra 1995 omfatter det også norske statsborgere med innvandrerbakgrunn. Ved valgene i 2023 og 2019 har SSB et heldekkende register over valgdeltakelsen til alle stemmeberettigede, tidligere baserte SSB analysene på utvalgsundersøkelser. Fra 2003 har SSB samlet inn informasjon om innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre sin representasjon i kommunestyrene.

Hoveddelen av arbeidet er finansiert av Integreringsavdelingen i Arbeids- og inkluderingsdepartementet. SSB takker Joachim Kjaerner-Semb ved Integreringsavdelingen for godt samarbeid.

Statistisk sentralbyrå, 15.11.2024

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Historisk lav valgdeltakelse blant innvandrerne

Det har aldri tidligere blitt målt så lav deltagelse blant innvandrerne i noe valg i Norge. Valgdeltakelsen gikk generelt ned i 2023 sammenliknet med 2019, nedgangen er langt mer markert for dem med innvandrerbakgrunn. Ved det siste lokalvalget var valgdeltakelsen blant øvrige norske velgere 69 prosent, den var 38 prosent blant innvandrere som er blitt norske statsborgere, 36 prosent blant norskfødte med to innvandrerforeldre og 25 prosent blant utenlandske statsborgere. Valgdeltakelsen har alltid vært lavere blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkning, men forskjellene har økt. Forskjellene i valgdeltakelsen mellom dem med og uten innvandrerbakgrunn gjelder uavhengig av bakgrunnsvariabler det er relevant å ta høyde for. Tar vi hensyn til utdanningsnivå, alder og kjønn, blir forskjellene noe mindre, men de forsvinner ikke.

Størst nedgang blant innvandrere fra Afrika og Asia

Samlet sett gikk valgdeltakelsen ned med 2,3 prosentpoeng fra 2019. Blant norske borgere som er norskfødt med to norskfødte foreldre var nedgangen kun på 0,6 prosentpoeng. Blant innvandrerne, norske borgere, var nedgangen på 8 prosentpoeng, og omtrent lik for kvinner og menn. Blant norskfødte med innvandrerforeldre var nedgangen på hele 11 prosentpoeng. Mens nedgangen for utenlandske borgere var på 4 prosentpoeng. Nedgangen er størst for innvandrere fra Afrika og Asia. For innvandrerne fra Afrika som er blitt norske borgere er nedgangen på 14 prosentpoeng. For dem fra Asia er den 10 prosentpoeng. Blant utenlandske statsborgere fra Afrika er nedgangen på 11 prosentpoeng. For borgere fra asiatiske land er nedgangen på 9 prosentpoeng.

3,3 prosent av representantene er innvandrere eller er barn av innvandrere

I 2019 var det 281 representanter med innvandrerkategoriene 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre'. Det utgjorde 3,0 prosent. I 2023 ser vi en beskjeden økning til 301 representanter med denne bakgrunnen, som betyr at andelen nå er på 3,3 prosent. Til sammenlikning var andelen i 2007, 2 prosent. Andelen kandidater har økt fra 3 prosent i 2007 til 6 prosent i 2023. Økningen i andelen stemmeberettigede i gruppen 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre' stiger raskere enn andelen med innvandrerbakgrunn på listene og ikke minst andelen med innvandrerbakgrunn i norske kommunestyre. Siden valgdeltakelsen, i denne gruppen, sank relativt mer enn dem uten innvandrerbakgrunn ser vi for første gang en beskjeden nedgang i andelen opptalte stemmer fra denne gruppen.

18 prosent var innvandrere eller barn av innvandrere i 2023

9 prosent av alle stemmeberettigede i lokalvalget 2023 var utenlandske statsborgere, 8 prosent var innvandrere med norske statsborgerskap, og 1 prosent var norskfødte med innvandrerforeldre. To ting har påvirket andelen utenlandske statsborgere siden forrige kommunevalg. For det første reduserte koronapandemien nettoinnvandring til Norge, utenlandske statsborgere som kom etter september 2020 kan ikke ha vært bosatt i landet lenge nok til å ha stemmerett. For det andre ble det fra og med 1. januar 2020 tillatt med dobbelt statsborgerskap i Norge. Det betyr at personer bosatt i Norge kunne søke norsk statsborgerskap uten å måtte gi avkall på andre statsborgerskap. Dette førte til at andelen stemmeberettigede med utenlandsk statsborgerskap gikk noe ned i forhold til tidligere valg. Det var dermed en nedgang på 0,4 prosentpoeng av stemmeberettigede utenlandske statsborgere av de stemmeberettigede utenlandske statsborgere siden 2019 valget.

Abstract

Historically low turnout among immigrants

Voter turnout generally decreased in 2023 compared to 2019, but the decrease is much greater among those with an immigrant background. At the municipal election in 2023 the turnout among Norwegian voters without an immigrant background was 69 percent, it was 38 percent among immigrants who have become Norwegian citizens, 36 percent among Norwegian-born with two immigrant parents and 25 percent among foreign citizens. The turnout among immigrants has always been lower compared to the rest of the population, but the differences have increased. If we take education level, age and gender into account, the differences become somewhat smaller, but they do not disappear by far.

Big decrease among immigrants from Africa and Asia

Overall, voter turnout decreased by 2.3 percentage points from 2019. Among Norwegian citizens born in Norway with two Norwegian-born parents, the decrease was only 0.6 percentage points. Among the immigrants, Norwegian citizens, the decrease was 8 percentage points, and roughly the same for women and men. Among Norwegian-born with immigrant parents, the decrease was 11 percentage points. The decrease for foreign citizens was 4 percentage points. The decline is biggest for immigrants from Africa and Asia. For immigrants from Africa who have become Norwegian citizens, the decrease is 14 percentage points. For those from Asia, it is 10 percentage points. Among foreign nationals from Africa, the decrease is 11 percentage points. For citizens from Asian countries, the decrease is 9 percentage points.

3.3 percent of the representatives are immigrants or are children of immigrants

In 2019, 281 representatives were immigrant or 2. generation immigrant. In 2023 we see a modest increase to 301 representatives with this background (3.3 per cent). For comparison, the proportion in 2007 was 2 per cent. The proportion of candidates has increased from 3 per cent in 2007 to 6 per cent in 2023. The increase in the proportion of eligible voters in the group 'immigrant or Norwegian-born with immigrant parents' is rising faster than the proportion with an immigrant background on the lists and not least the proportion of representatives with an immigrant background in Norwegian municipal councils. Because of the decrease in turnout among immigrants there is also a decrease in the proportion of counted ballots from immigrants.

18 percent were immigrants or children of immigrants in 2023

9 percent of all eligible voters in the 2023 local elections were foreign citizens, 8 percent were immigrants with Norwegian citizenship, and 1 percent were Norwegian-born to immigrant parents. The corona pandemic reduced net immigration to Norway, foreign citizens who arrived after September 2020 cannot have been resident in the country long enough to have the right to vote. Secondly, as of 1 January 2020, dual citizenship was allowed in Norway. This means that people living in Norway could apply for Norwegian citizenship without having to renounce other citizenships. This led to the proportion of eligible voters with foreign citizenship falling somewhat compared to previous elections. There was a decrease of 0.4 percentage points with foreign citizenship compared to the 2019 election.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Definisjoner.....	7
1.2. Datakilder	8
2. Stemmeberettigede	10
2.1. 18 prosent var innvandrere eller barn av innvandrere i 2023.....	10
2.2. Nær en dobling de siste tolv år	13
2.3. Flest stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i Osloområdet	16
2.4. ... men økning i alle kommuner	17
3. Valgdeltakelse	19
3.1. Historisk lav deltagelse blant innvandrerne	20
3.2. Betydelige landforskjeller	20
3.3. Valgdeltakelsen etter sysselsettingsstatus, kjønn, alder og utdanningsnivå.....	22
3.4. Størst nedgang blant innvandrere fra Afrika og Asia	23
3.5. Forskjellene holder seg når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler	29
3.6. Kun 1 av 4 fra Afrika, Asia stemte både 2019 og 2023.....	32
3.7. Valgdeltakelse etter innvandringsgrunn og botid	34
4. Representanter	37
4.1. 99 prosent av kommunestyrerepresentanter er norske statsborgere	38
4.2. 3,3 prosent av representantene er innvandrere eller er barn av innvandrere	38
4.3. 1 av 3 av representanter i gruppen 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre' kommer fra Asia.....	42
4.4. Litt over halvparten i gruppen 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre' representerer Ap, SV eller Rødt.....	42
Referanser	44
Vedlegg A: [Vedlegg]	45
Figurregister	46
Tabellregister	47

1. Innledning

Denne rapporten gir en samlet oversikt over personer med ulike innvandringskategorier sin deltakelse og representasjon ved kommunestyrevalget i 2023. Rapporten er en tabellbasert beskrivelse av status etter valget i 2023. I kapittel 1 gjennomgår vi noen begreper og inndelinger i rapporten samt gir en beskrivelse av datakildene som er benyttet. I kapittel 2 gir vi en oversikt over stemmeberettigede personer med innvandrerbakgrunn og en beskrivelse av den historiske utviklingen. I kapittel 3 viser vi valgdeltakelsen blant de stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. I kapittel 4 viser vi hvor mange listekandidater med innvandrerbakgrunn det var i kommunestyrevalget 2023, og hvor mange som ble representanter etter valget. Deler av materialet i denne rapporten er tidligere publisert som statistikkbanktabeller eller i artikkelen: «Lavere valgdeltakelse blant innvandrere» (Corneliussen (2024)).

1.1. Definisjoner

Stemmerettsvilkårene

Stemmerett ved stortingsvalg har norske statsborgere som fyller 18 år innen utgangen av valgåret, og som noen gang har vært folkeregisterført som bosatt i Norge.

Stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg har alle de som er stemmeberettiget ved stortingsvalg. I tillegg har nordiske statsborgere stemmerett dersom de ble registrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret. Andre utenlandske statsborgere har stemmerett dersom de har stått innført i folkeregisteret som bosatt i landet sammenhengende de siste tre årene før valgdagen.

De stemmeberettigede må være ført inn i manntallet. Manntall er en systematisk oversikt over hvilke innbyggere som har stemmerett til valg. Manntallet er offentlig, og er lagt ut til offentlig gjennomsyn i periodene før valg både til Stortinget, fylkestinget og kommunestyret.

Innvandringskategori

I SSBs standard for [gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn](#) deles befolkningen inn etter seks kriterier:

- A: Født i Norge med to norskfødte foreldre
- B: Innvandrere
- C: Norskfødte med innvandrerforeldre
- E: Utenlandsfødte med én norskfødt forelder
- F: Norskfødte med én utenlandsfødt forelder
- G: Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre

Inndelingen skiller ikke mellom norske og utenlandske statsborgere, og den er laget primært for å skille innvandrere fra ikke innvandrere. Den sier heller ikke noe om hvor personene kommer ifra. I rapporten er følgende definisjoner sentrale:

Utenlandsk statsborger er personer som er bosatte i Norge med et annet statsborgerskap en norsk. 96 prosent av disse er innvandrere, 1 prosent er norskfødte med innvandrerforeldre. Noen veldig få er født i Norge som norske statsborgere, og har senere byttet til et utenlandsk statsborgerskap.

Innvandrere, norske borgere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere har på et tidspunkt innvandret til Norge og tatt norsk statsborgerskap.

Norskfødte med innvandrerforeldre, norske borgere er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Norske borgere, øvrig befolkning inkluderer personer født i Norge av to norskfødte foreldre, utenlandsfødte med én norskfødt forelder, norskfødte med én utenlandsfødt forelder, utenlandsfødte med to norskfødte foreldre og adopterte.

Fødeland og landbakgrunn

Fødeland er hovedsakelig mors bosted ved personens fødsel. Landbakgrunn er eget fødeland. For norskfødte er dette foreldrenes eventuelle utenlandske fødeland. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfelle der foreldrene har ulikt fødeland, er det mors fødeland som blir valgt.

Landgruppering

I rapporten benyttes en landgruppering som tar utgangspunkt i SSBs [Standard for verdensinndeling](#). Klassifikasjonen er utarbeidet med tanke på SSBs behov for å produsere statistikk. Inndelingene er basert på faglige avveininger på grunnlag av demografiske og geografiske hensyn. Nivå 1 består hovedsakelig av verdensdeler. På nivå 2 deles verdensdeler videre i geografiske områder basert på kontinentale grenser, dvs. at regiongrenser kopierer kontinentale grenser i størst mulig grad. Regioner er tegnet for å oppnå større homogenitet i befolkningsstørrelser, demografiske forhold og nøyaktighet av demografisk statistikk. På nivå 3 deles områdene inn i underregioner. Disse korresponderer i stor grad med FNs regionale inndelinger, men tilpasninger er gjort i Europa og Amerika. Den følgende standarden som benyttes gir en 8-delt landgruppering.

- **Norden** (Danmark, Grønland, Finland, Færøyene, Island, Sverige)
- **EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden** (Belgia, Andorra, Frankrike, Gibraltar, Hellas, Irland, Italia, Nederland, Liechtenstein, Luxembourg, Monaco, Portugal, San Marino, Spania, Storbritannia, Sveits, Tyskland, Østerrike, Vatikanstaten, Guernsey, Jersey, Man)
- **Nye EU-land etter 2004** (Bulgaria, Estland, Kroatia, Latvia, Malta, Polen, Romania, Litauen, Slovenia, Ungarn, Slovakia, Tsjekkia, Kypros)
- **Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia** (Albania, Belarus, Moldova, Russland, Ukraina, Bosnia-Hercegovina, Nord-Makedonia, Serbia, Montenegro, Kosovo)
- **Nord-Amerika/Oseania** (Nord-Amerika: USA, Canada, Bermuda, Saint Pierre og Miquelon)
- **Afrika**
- **Asia med Tyrkia**
- **Latin-Amerika og Karibia**

1.2. Datakilder

Stemmeberettigede

For å ha stemmerett i valg må man stå i manntallet i den kommunen en skal stemme. Folkeregisteret danner grunnlaget for manntallet. Folkeregisteret har en nøkkelrolle når det gjelder persondata i Norge. Siden 1946 har det i hver enkelt kommune vært et lokalt folkeregister som skal registrere alle bosatte i kommunen i samsvar med lov om folkeregistrering og forskrifter til loven. Folkeregistrene får meldinger om fødsler, dødsfall, giftermål, skilsmisser, flyttinger mv. fra ulike kilder. Det sentrale personregisteret (DSP) ble bygget opp i SSB mellom 1964-1966 med utgangspunkt i folketellingen i 1960, samtidig som det 11-sifrede fødselsnummeret ble innført som

identifikasjon (Soltvedt 2004). Registeret inneholdt de som var med i folketellingen og senere alle som har vært bosatt i Norge fra og med 1. oktober 1964. Det norske folkeregisteret tildeler id-nummer, og det registrerer sentrale demografiske og juridiske opplysninger. SSBs befolkningsregister, BeReg, er grunnlaget for informasjon om de stemmeberettigedes bakgrunnskjennetegn som kjønn, alder og innvandringskategori. Andre relevante registre er 'befolkningens høyeste utdanning' og system for persondata. Fra system for persondata hentes opplysninger om yrkesstatus (se Fedoryshyn og Nordby 2020).

Valgdeltakelse – avkryssede manntallslistene fra valgstyrene

Ved valgene i 2023 og 2019 har SSB heldekkende, kvalitetssikret og dokumenterte register over valgdeltakelsen til alle stemmeberettigede. Tidligere baserte SSB analysene på utvalgsundersøkelser blant de stemmeberettigede fra de avkryssede manntallslistene fra valgstyrene. Kun unntaksvis, ved valget i 1979, har SSB basert statistikk om valgdeltakelse fra direkte spørsmål til velgerne. I SSBs statistikk om valgdeltakelse er det derfor feilkilder som erindringsfeil (målefeil) ikke relevante.

I henhold til valgloven og forskriftene til valgloven skal velgerne «*krysses av i manntallet før de legger stemmeseddelen i urnen*». Det pålegges også kommunene å oppbevare «avkryssede manntallslistene» i to valgperioder før de kasseres på en betryggende måte. Resultater fra de enkelte kommunene rapporteres inn via det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA) til Valgdirektoratet. Valgdirektoratet har ansvar for de operative støtteoppgavene til kommuner og fylkeskommuner ved valggjennomføring, samt drift og forvaltning av EVA. I henhold til Statistikkloven og Valgloven leverer Valgdirektoratet data til SSB. Mange kommuner rapporterer også inn de avkryssede manntallslistene gjennom EVA.

Fra 2013 har SSB kun benyttet direkte innsamling for de kommunene som ikke har levert denne informasjonen direkte inn i EVA. I 2015 var det fulltelling i 27 kommuner med til sammen ca. 1 715 000 stemmeberettigede. Utvalg på ca. 22 900 stemmeberettigede ble sendt til kommunene hvor det ikke var fulltelling. Fra 2019 leverer alle kommuner som ikke leverer de avkryssede manntallslistene gjennom EVA fullstendige lister direkte til SSB.

SSBs mikrodata fra registrert er laget til bruk for statistikk. På mikronivå kan det forekomme feil. Valgdeltakelse, det vil si stemt i valget innebærer at den stemmeberettigede har vært i valglokalet og levert stemmeseddel. Den stemmeberettigede blir da krysset av manntallet. Vi vet ikke om stemmeseddelen blir forkastet. Det vil også være enkelte tilfeller hvor den stemmeberettigede ikke blir krysset av i manntallet, men allikevel leverer stemmeseddel. Det er derfor ikke 100% overensstemmelse mellom valgdeltakelse og antall fordelte stemmer etter partier og lister, uoverensstemmelsen er imidlertid svært liten.

2. Stemmeberettigede

2.1. 18 prosent var innvandrere eller barn av innvandrere i 2023

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023 hadde litt over 4,3 millioner personer stemmerett. Om lag 768 200 av disse var enten selv innvandrere eller barn av to innvandrere. Det utgjorde 18 prosent av de stemmeberettigede.

Innvandring til Norge fra nærliggende land som Sverige, Danmark og Tyskland har lang historie. Etter krigen kom det også innvandrere og flyktninger fra en rekke land i Europa. Blant annet kom det, etter oppstanden, flyktninger fra Ungarn som fikk permanent opphold og etter hvert ble norske statsborgere. Denne innvandringen var imidlertid svært beskjeden sett i dagens målestokk. Fra slutten av 1960-tallet ble Norge, i likhet med mange andre europeiske land, berørt av den globale sør-nord migrasjonen. Først kom arbeidsinnvandrere fra land i nærheten av Europa som Marokko og Tyrkia. Senere også fra Asia, spesielt kom det mange fra Pakistan (Brochmann og Kjeldstadli 2014). Fra 1980-tallet har det kommet flyktninger fra kriger, i Vietnam, Irak, Iran, Somalia, det tidligere Jugoslavia og Syria. I 2004 ble mange østeuropeiske land EU-medlemmer, og på grunn av EØS-avtalen økte dermed arbeidsinnvandringen til Norge fra disse landene. Siden 1983 har alle utenlandske borgere med lovlig opphold i Norge i minimum 3 år stemmerett ved lokalvalgene. Innvandrere og innvandrernes etterkommere har gått fra å være en svært beskjeden gruppe blant velgerne til å bli en større andel.

I SSBs standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn deles befolkningen inn etter seks kriterier. Denne inndelingen skiller ikke mellom norske og utenlandske statsborgere, den sier heller ikke noe om hvor personene kommer ifra og er laget primært for å skille innvandrere fra ikke innvandrere. I 2023 er gruppen født i Norge med to norskfødte foreldre den klart største gruppen 77 prosent tilhører denne, en nedgang på to prosentpoeng sammenliknet med 2019, hvor 79 prosent av de stemmeberettigede tilhørte denne gruppen. Innvandrere er den nest største gruppen, rundt 16 prosent en økning fra rundt 15 prosent i 2019. 8,5 prosent av alle stemmeberettigede er innvandrere med utenlandsk statsborgerskap, en nedgang fra 8,9 i 2019. Norskfødte med én utenlandsfødt forelder er tredje størst, 4 prosent. Norskfødte med innvandrerforeldre er fortsatt en relativt beskjeden gruppe i størrelse, kun 1,6 av de stemmeberettigede faller i denne gruppen. Gruppen utenlandsfødt med to norskfødte foreldre innbefatter adopterte fra utlandet og den er som vi ser også liten. Det samme er tilfellet med utenlandsfødt med én norskfødt forelder.

Tabell 2.1 Antall og andel stemmeberettigede etter standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn, norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023 og 2019.

	Antall			Prosent av i alt		
	I alt	Norske statsborgere	Utenlandske statsborgere	I alt statsborgere	Norske statsborgere	Utenlandske statsborgere
2019						
I alt	4 199 000	3 811 000	388 000	100,0	90,8	9,2
Født i Norge med to norskfødte foreldre	3 317 100	3 315 600	1 500	79,0	79,0	0,0
Innvandrere	620 700	245 100	375 600	14,8	5,8	8,9
Norskfødte med innvandrerforeldre	51 400	48 300	3 100	1,2	1,2	0,1
Utenlandsfødte med én norskfødt forelder	28 000	25 100	2 900	0,7	0,6	0,1
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	149 200	144 700	4 500	3,6	3,4	0,1
Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	32 600	32 200	400	0,8	0,8	0,0
2023						
I alt	4 341 800	3 958 100	383 600	100,0	91,1	8,8
Født i Norge med to norskfødte foreldre	3 334 300	3 333 200	1 100	76,8	76,7	0,0
Innvandrere	699 400	328 500	370 900	16,1	7,7	8,5
Norskfødte med innvandrerforeldre	68 700	65 500	3 200	1,6	1,5	0,1
Utenlandsfødte med én norskfødt forelder	31 600	29 200	2 400	0,7	0,7	0,1
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	170 700	166 700	4 000	4,0	4,0	0,1
Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	35 300	35 100	300	0,8	0,8	0,0

Kilde: Personer med stemmerett, Statistisk sentralbyrå

I tabell 2.2 fremstiller vi de stemmeberettigede i 2023 etter innvandringskategori, kjønn og verdensinndeling. Innvandrere, som er blitt norske borgere og 'norskfødte med innvandrerforeldre' er fremstilt etter mors fødeland. Norskfødte med en utenlandsfødt forelder er fremstilt etter den utenlandske forelderens fødeland. Utenlandske statsborgere er fremstilt etter statsborgerskap. Gruppene 'utenlandsfødt, en norskfødt forelder' og 'utenlandsfødt, to norskfødte foreldre' er relativt små, vi fremstiller derfor ikke dem etter fødeland eller den ene forelderens fødeland. I tabell 2.3 fremstiller vi den samme tabellen for 2019.

Det er et skille mellom utenlandske statsborgere og norske statsborgere med hensyn til landbakgrunn. De fleste med utenlandsk statsborgerskap er fra østeuropeiske EU-land, Norden eller andre vesteuropeiske land. Norske statsborgere med innvandrerbakgrunn kommer i større grad fra afrikanske og asiatiske land.

Tabell 2.2 Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023 etter innvandringskategori og landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent.

	Antall			Prosent av alle stemmeberettigede		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt, alle stemmeberettigede	4 341 780	2 175 600	2 166 200	100,0	50,1	49,9
Norske Borgere, Norskfødte med to norskfødte foreldre	3 333 200	1 660 800	1 672 400	76,7	38,2	38,5
Norske Borgere, Utenlandsfødte, en norskfødte forelder	29 200	14 500	14 700	0,6	0,3	0,3
Norske Borgere, Utenlandsfødte, to norskfødte foreldre	35 100	16 500	18 600	0,8	0,4	0,4
Norske borgere, innvandrere	328 500	152 900	175 600	7,5	3,5	4,0
Norden	18 200	8 100	10 000	0,4	0,2	0,2
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	11 700	6 000	5 700	0,2	0,1	0,1
Nye EU-land etter 2004	21 300	8 100	13 200	0,4	0,1	0,3
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	40 700	16 800	23 900	0,9	0,4	0,5
Nord-Amerika og Oseania	3 800	1 600	2 200	0,0	0,0	0,0
Afrika	67 300	36 000	31 300	1,5	0,8	0,7
Asia med Tyrkia	152 100	71 100	81 000	3,5	1,6	1,8
Latin-Amerika og Karibia	13 400	5 100	8 300	0,3	0,1	0,2
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre	65 500	33 470	32 030	1,5	0,8	0,7
Norden	2 020	990	1 030	0,0	0,0	0,0
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	1 660	840	820	0,0	0,0	0,0
Nye EU-land etter 2004	2 090	1 050	1 040	0,0	0,0	0,0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	6 340	3 200	3 140	0,1	0,1	0,1
Nord-Amerika og Oseania	470	230	240	0,0	0,0	0,0
Afrika	10 510	5 370	5 140	0,2	0,1	0,1
Asia med Tyrkia	40 570	20 810	19 760	0,9	0,5	0,5
Latin-Amerika og Karibia	1 840	980	860	0,0	0,0	0,0
Norske borgere, Norskfødte, en norskfødte forelder	166 700	85 700	81 000	3,8	1,9	1,8
Norden	58 200	29 800	28 400	1,3	0,6	0,6
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	41 200	21 200	20 000	0,9	0,5	0,4
Nye EU-land etter 2004	8 100	4 200	3 900	0,2	0,1	0,1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	4 000	2 100	1 900	0,1	0,0	0,0
Nord-Amerika og Oseania	17 500	9 100	8 400	0,4	0,2	0,2
Afrika	8 700	4 500	4 300	0,2	0,1	0,1
Asia med Tyrkia	21 800	11 200	10 700	0,5	0,3	0,2
Latin-Amerika og Karibia	7 300	3 800	3 500	0,2	0,1	0,1
Utenlandske statsborgere	383 600	211 700	172 000	8,8	4,9	3,9
Norden	59 600	31 600	28 000	1,3	0,7	0,6
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	64 300	37 800	26 400	1,4	0,8	0,6
Nye EU-land etter 2004	142 600	88 100	54 500	3,2	2,0	1,2
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	15 500	6 400	9 100	0,3	0,1	0,2
Nord-Amerika og Oseania	8 700	4 500	4 200	0,2	0,1	0,1
Afrika	21 000	11 100	10 000	0,4	0,2	0,2
Asia med Tyrkia	62 700	28 000	34 700	1,4	0,6	0,8
Latin-Amerika og Karibia	6 700	2 700	4 000	0,1	0,0	0,1
Statsløs/Uoppgitt	1 000	500	500	0,0	0,0	0,0

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

Tabell 2.3 Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 etter innvandringskategori og landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent.

	Antall			Prosent av alle stemmeberettigede		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt, alle stemmeberettigede	4 199 200	2 104 800	2 094 400	100,0	50,1	49,9
Norske Borgere, Norskfødte med to norskfødte foreldre	3 315 900	1 648 700	1 667 300	78,9	39,3	39,7
Norske Borgere, Utenlandsfødte, en norskfødte forelder:	25 600	12 700	12 800	0,6	0,3	0,3
Norske Borgere, Utenlandsfødte, to norskfødte foreldre	32 300	15 500	16 800	0,7	0,3	0,4
Norske borgere, innvandrere	295 600	136 900	158 700	7,0	3,2	3,8
Norden	15 100	6 600	8 500	0,3	0,1	0,2
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	10 100	5 100	5 000	0,2	0,1	0,1
Nye EU-land etter 2004	16 300	6 100	10 200	0,3	0,1	0,2
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	37 300	15 600	21 800	0,8	0,3	0,5
Nord-Amerika og Oseania	3 300	1 300	1 900	0,0	0,0	0,0
Afrika	60 500	32 000	28 400	1,4	0,7	0,7
Asia med Tyrkia	4 400	2 200	2 100	0,1	0,0	0,0
Latin-Amerika og Karibia	1 500	800	700	0,0	0,0	0,0
Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre	48 800	24 900	23 900	1,1	0,5	0,5
Norden	1 800	900	900	0,0	0,0	0,0
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	1 400	700	700	0,0	0,0	0,0
Nye EU-land etter 2004	1 700	900	900	0,0	0,0	0,0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	4 100	2 100	2 000	0,0	0,0	0,0
Nord-Amerika og Oseania	500	200	300	0,0	0,0	0,0
Afrika	6 800	3 500	3 300	0,1	0,0	0,0
Asia med Tyrkia	30 900	15 800	15 100	0,7	0,4	0,3
Latin-Amerika og Karibia	1 600	800	700	0,0	0,0	0,0
Norske borgere, Norskfødte, en norskfødte forelder	145 300	74 800	70 500	3,4	1,8	1,6
Norden	53 000	27 200	25 800	1,2	0,6	0,6
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	37 500	19 300	18 200	0,8	0,4	0,4
Nye EU-land etter 2004	6 900	3 600	3 300	0,1	0,0	0,0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	2 600	1 400	1 300	0,0	0,0	0,0
Nord-Amerika og Oseania	16 400	8 600	7 800	0,3	0,2	0,1
Afrika	7 200	3 700	3 500	0,1	0,0	0,0
Asia med Tyrkia	16 200	8 200	7 900	0,3	0,2	0,1
Latin-Amerika og Karibia	5 600	2 900	2 700	0,1	0,0	0,0
Utenlandske statsborgere	335 600	191 200	144 400	7,9	4,5	3,4
Norden	62 100	32 600	29 500	1,4	0,7	0,7
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	56 700	33 600	23 000	1,3	0,8	0,5
Nye EU-land etter 2004	134 000	85 200	48 700	3,1	2,0	1,1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	12 300	4 900	7 400	0,2	0,1	0,1
Nord-Amerika og Oseania	8 000	4 200	3 900	0,1	0,0	0,0
Afrika	16 800	10 200	6 600	0,3	0,2	0,1
Asia med Tyrkia	40 300	18 100	22 200	0,9	0,4	0,5
Latin-Amerika og Karibia	4 800	2 000	2 800	0,1	0,0	0,0
Statsløs/Uoppgitt	600	400	200	0,0	0,0	0,0

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

2.2. Nær en dobling de siste tolv år

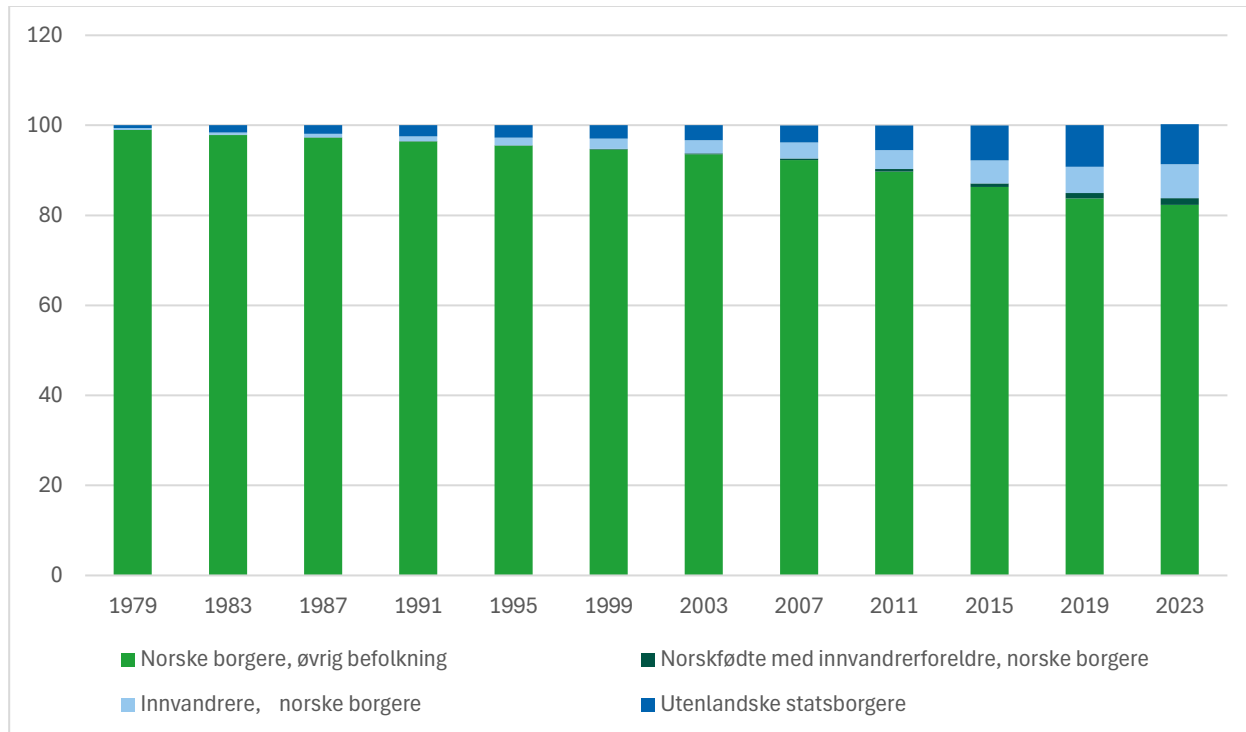
Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1979 var første gang også utenlandske statsborgere kunne stemme ved valg i Norge. I første omgang gjaldt dette bare nordiske borgere som hadde vært bosatt i Norge i tre år eller mer. Lovendringen kom som en følge av at spørsmålet om nordisk

kommunal stemmerett og valgbarhet uavhengig av statsborgerskap ble reist i Nordisk Råd i 1972 ved et finsk regjeringsforslag. Loven endret til å gjelde alle utenlandske borgere med opphold i over tre år 8. april 1983.

I 1979 var andelen stemmeberettigede personer med innvandrerbakgrunn kun 1 prosent, fire år etter, i 1983, var den omlag 2 prosent. 16 år senere, i 1999, var den 5 prosent. Etter EU-utvidelsen i 2004 økte arbeidsinnvandringen til Norge og dermed også etter hvert antall utenlandske statsborgere med stemmerett. Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn har økt fra 10 prosent i 2010 til 18 prosent i 2023. I antall har det vært nær en dobling fra rundt 390 000 til rundt 770 000. Det har vært en økning i alle kategoriene, men økningen har vært størst blant de utenlandske statsborgerne. Ved lokalvalget i 2011 var det cirka 200 000 utenlandske statsborgere med stemmerett, og i 2019 var tallet økt til 388 000. Det utgjorde da 9 prosent av alle stemmeberettigede.

9 prosent av alle stemmeberettigede i lokalvalget 2023 var utenlandske statsborgere, 8 prosent var innvandrere med norske statsborgerskap, og 1 prosent var norskfødte med innvandrerforeldre. To ting har påvirket andelen utenlandske statsborgere siden forrige kommunevalg. For det første reduserte koronapandemien nettoinnvandring til Norge, utenlandske statsborgere som kom etter september 2020 kan ikke ha vært bosatt i landet lenge nok til å ha stemmerett. For det andre ble det fra og med 1. januar 2020 tillatt med dobbelt statsborgerskap i Norge. Det betyr at personer bosatt i Norge kunne søke norsk statsborgerskap uten å måtte gi avkall på andre statsborgerskap. Dette førte til at andelen stemmeberettigede med utenlandsk statsborgerskap gikk noe ned i forhold til tidligere valg. Det var dermed en nedgang på 0,4 prosentpoeng av stemmeberettigede utenlandske statsborgere av de stemmeberettigede utenlandske statsborgere siden 2019 valget (Risberg 2023)

Figur 2.1 Andel stemmeberettigede innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, øvrige norske borgere og utenlandske borgere. Kommunestyrevalgene 1979-2023. Prosent

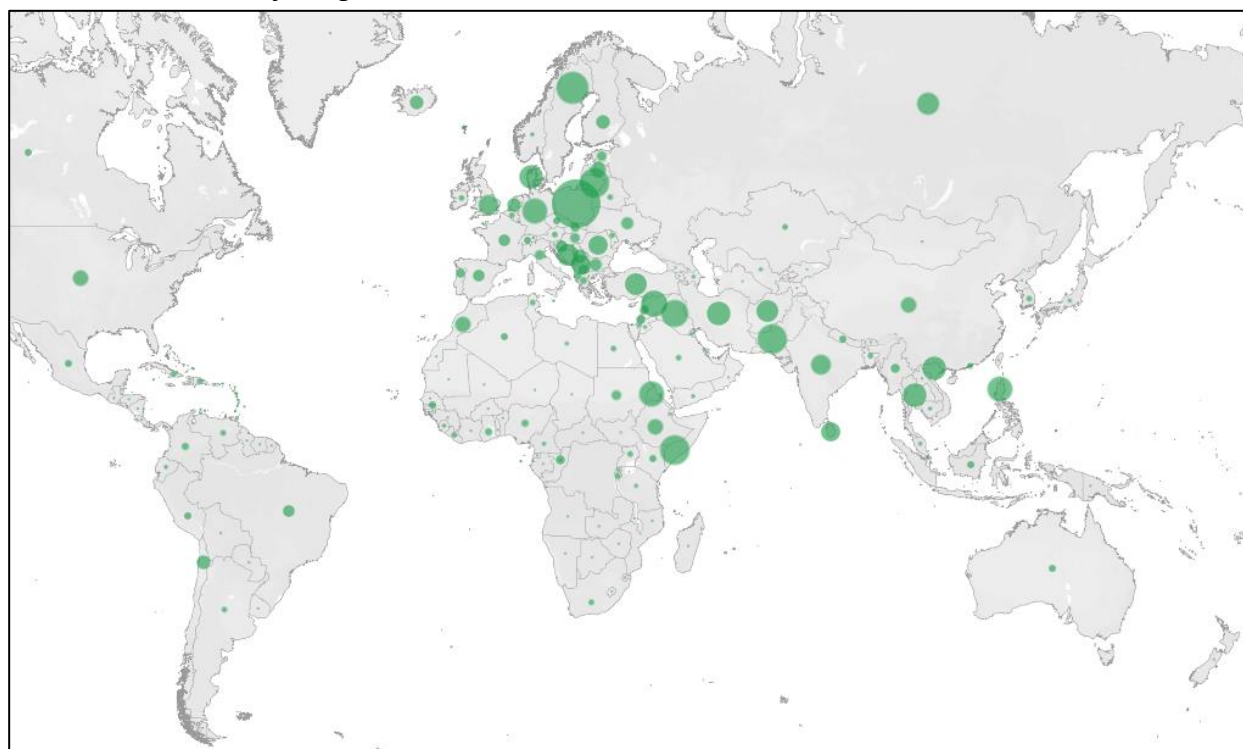
Kilde: Personer med stemmerett, Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.4 Antall stemmeberettigede i alt og etter innvandringskategori og norske eller utenlandske borgere. 1979-2023.

	I alt	Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	Utenlandske statsborgere	Norske borgere, innvandrere	Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre
1979	2 950 000	30 000	17 500	12 000	500
1983	3 099 000	67 000	49 000	17 000	1 000
1987	3 208 000	87 000	61 000	23 500	2 500
1991	3 310 000	120 000	82 000	34 500	3 500
1995	3 375 000	153 000	92 000	57 000	4 000
1999	3 440 000	186 000	102 000	79 000	5 000
2003	3 505 000	226 000	117 000	101 000	8 400
2007	3 613 000	279 000	137 000	128 000	13 500
2011	3 799 000	390 000	207 000	160 000	21 800
2015	4 017 000	551 000	313 000	204 000	33 800
2019	4 199 000	681 000	388 000	245 000	48 000
2023	4 341 800	768 200	383 600	328 500	65 500

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

Den største velgergruppen av utenlandske statsborgere i Norge er fra Polen, etterfulgt av Litauen, Sverige, Tyskland, Syria og Danmark. Det var litt i overkant av 2 000 Ukrainske statsborgere som hadde stemmerett i 2023-valget. Dette tallet forventes å øke betraktelig frem mot neste lokalvalg. I alt var det 119 000 nye stemmeberettigede blant utenlandske statsborgere ved kommune- og fylkestingsvalget 2023. Det vil si personer som har innvandret siden 2019. De største enkeltgruppene kom fra Polen, Syria, Litauen, Sverige, og Romania.

Figur 2.1 Antall stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter enkeltland. Kommunestyrevalgene 2023.

© 2024 Mapbox © Open Street Map

Norskfødte med innvandrerforeldre etter mors fødeland. Innvandrere, norske og utenlandske statsborgere.

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

Tabell 2.5 Antall stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter enkeltland og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023. Enkeltland med 4 000 eller fler. Sortert etter I alt.

Land	I alt	Norske borgere, innvandrere	Norske borgere, norskfødte med innvandrerforeldre	Utenlandske statsborgere
Polen	85 550	9 780	870	74 900
Sverige	37 210	9 650	730	26 830
Pakistan	32 820	16 260	12 530	4 030
Litauen	32 780	1 700	30	31 050
Somalia	31 610	23 010	3 990	4 610
Irak	26 540	20 160	3 480	2 900
Syria	24 870	7 240	470	17 160
Tyskland	22 860	3 830	480	18 550
Eritrea	21 580	14 190	710	6 680
Filippinene	21 470	13 950	1 010	6 510
Danmark	21 370	4 630	820	15 920
Thailand	20 430	11 720	240	8 470
Iran	20 140	14 690	2 180	3 270
Vietnam	20 040	12 420	6 190	1 430
Russland	17 680	11 530	490	5 660
Tyrkia	17 130	8 890	4 630	3 610
Afghanistan	17 030	12 470	560	4 000
Bosnia-Hercegovina	15 560	10 440	2 010	3 110
Storbritannia	14 470	3 200	470	10 800
India	13 970	6 470	2 390	5 110
Sri Lanka	13 340	7 650	4 290	1 400
Kosovo	12 770	8 560	2 490	1 720
Romania	12 510	2 540	120	9 850
Latvia	9 000	1 040	30	7 930
Kina	8 890	4 310	820	3 760
USA	8 830	2 760	410	5 660
Marokko	8 770	4 870	2 680	1 220
Etiopia	8 290	5 580	530	2 180
Nederland	7 570	1 030	260	6 280
Chile	7 470	4 290	1 340	1 840
Finland	6 870	2 030	290	4 550
Serbia	6 810	3 310	380	3 120
Island	6 620	1 600	130	4 890
Bulgaria	5 970	1 330	70	4 570
Ukraina	5 570	3 080	60	2 430
Brasil	5 150	2 480	50	2 620
Kroatia	5 130	2 250	430	2 450
Spania	5 040	700	90	4 250
Frankrike	4 760	750	80	3 930
Sudan	4 240	2 990	110	1 140

Kilde: Personer med stemmerett. Statistisk sentralbyrå,

2.3. Flest stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i Osloområdet ...

Ved kommunestyrevalget i 2023 var det 357 kommuner det skulle velges kommunestyre til. Det bor innvandrere i alle disse kommunene. Man innvandrerdelen er ulikt fordelt på landsnivå og i de forskjellige kommunene. Andelen stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn er relativt begrenset i de fleste norske kommuner når de avholder kommunestyrevalg. Medianen er 10 prosent. Det er 7 kommuner med under fem prosent stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. De fleste stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn bor i Oslo eller i de folkerike kommunene rundt Oslo. Det er kun tre kommuner hvor de stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn utgjør 30 prosent eller mer, Lørenskog, Oslo og Ullensaker. I Lillestrøm, Rælingen og Drammen er andelen

rett under 30 prosent. Men andelen utenlandske statsborgere og dermed innvandreandelen er også høy i Finnmarks kommunene Båtsfjord og Gamvik, i disse kommunene er det imidlertid få stemmeberettigede.

Tabell 2.6 Kommuner med minimum 20 prosent innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, inkludert utenlandske borgere. Kommunestyrevalget 2023. Prosent

	Kommune	I alt	Innvandrere, norske borgere	Norskfødte med innvandrerforeldre	Utenlandske borgere	Antall stemmeberettigede
3222	Lørenskog	36	17	7	12	36 400
0301	Oslo	33	15	5	13	570 400
3209	Ullensaker	31	14	3	14	32 600
3205	Lillestrøm	30	14	4	12	72 100
3224	Rælingen	29	14	4	11	15 000
3301	Drammen	29	14	4	12	82 500
5632	Båtsfjord	28	6	0	21	1 700
3238	Nannestad	27	9	2	15	12 000
5626	Gamvik	25	4	0	20	900
3218	Ås	24	9	2	13	16 300
5014	Frøya	23	3	0	20	4 000
3312	Lier	24	9	2	13	21 700
5616	Hasvik	23	4	0	19	800
3326	Hemsedal	23	3	0	20	2 000
1108	Sandnes	23	10	1	12	62 500
3201	Bærum	23	9	2	12	100 200
3220	Enebakk	22	7	2	13	8 800
1103	Stavanger	22	9	2	11	112 900
3232	Nittedal	22	9	3	10	19 500
3105	Sarpsborg	21	11	2	8	47 300
3207	Nordre Follo	21	10	2	9	48 200
3203	Asker	21	8	1	12	75 500
3103	Moss	21	10	2	9	41 400
3240	Eidsvoll	20	8	1	11	21 500
1835	Træna	22	4	0	18	300
3118	Indre Østfold	20	9	1	10	37 100
3216	Vestby	20	9	1	10	14 800
1124	Sola	20	7	1	12	21 200

Kilde: Personer med stemmerett, Statistisk sentralbyrå

2.4. ... men økning i alle kommuner

Utviklingen er at det blir flere med innvandrerbakgrunn i de fleste kommunene. I 2015 var det 6 prosent av kommunene som hadde over 15 prosent med innvandrerbakgrunn. I 2023 var dette økt til 19 prosent. I 2023 var det kun 2 prosent av kommunene hvor innvandrerandelen var under 5 prosent, i 2015 var den 13 prosent. Kommunereformen har gjort at det har blitt færre småkommuner i Norge, i mange av disse kommunene var det en relativt lav andel med innvandrerbakgrunn, en virkning av reformen er dermed et det har blitt færre kommuner med en relativt lav andel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn. Økningen i andelen kommuner med en høyere andel med innvandrerbakgrunn skyldes imidlertid neppe reformen, men først og fremst at det er flere med innvandrerbakgrunn som kan stemme i valgene.

I 4 av bydelsvalgene i Oslo er innvandrerne og norskfødte i flertall

I alle kommunestyrevalgene er altså stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i et klart mindretall. Men i fire av de folkevalgte organene det velges representanter til i lokalvalget 2023 var de med innvandrerbakgrunn i flertall. Det gjelder bydelsvalgene til Stovner, Søndre Nordstrand, Alna og Grorud.

Tabell 2.7 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, inkludert utenlandske borgere. Bydelsvalgene i Oslo 2023. Prosent

Bydel	I alt	Innvandrere, norske borgere	Norskfødte med innvandrerf.	Utenlandske borgere	Antall stemmeberettigede
11 Stovner	61	33	13	14	25 900
15 Søndre Nordstrand	59	31	13	15	29 700
12 Alna	55	30	11	14	39 100
10 Grorud	52	29	9	15	22 200
09 Bjerke	44	21	7	16	27 800
01 Gamle Oslo	36	18	5	13	52 100
13 Østensjø	27	13	4	10	39 900
02 Grünerløkka	32	13	4	14	54 500
03 Sagene	25	11	3	11	40 400
05 Frogner	25	9	2	14	52 400
04 St. Hanshaugen	25	9	2	14	34 400
06 Ullern	21	8	2	11	27 800
14 Nordstrand	19	8	2	9	41 600
07 Vestre Aker	18	7	1	10	39 000
08 Nordre Aker	18	7	2	10	41 000

Kilde: Personer med stemmerett, Statistisk sentralbyrå

3. Valgdeltakelse

I fremveksten av de representative demokratiene sto kampen om allmenn stemmerett sentralt. Et representativt demokrati innebærer at folket velger seg representanter til de politiske beslutningsorganene. En mye brukt definisjon av demokrati lyder: «*Demokrati er et system for samfunnsstyre, der medlemmer av et samfunn i det store og det hele deltar eller kan delta direkte eller indirekte i utformingen av beslutninger som angår dem alle* (Cohen 1984:305)». Alle norske borgere kan delta i valgene, men ikke alle gjør det. Valgloven i Norge stiller ingen krav til et visst nivå på valgdeltakelsen. Nedgang i valgdeltakelse fra det ene valget til det andre kan tolkes som uttrykk for misnøye blant velgerne med tingenes tilstand, men lav valgdeltakelse kan også tolkes som at folk er fornøyde og mener de styrende gjør en såpass god jobb at det ikke er nødvendig å engasjere seg for å få forandringer. Blant valgforskere er det nok delte meninger om hvor klokt det er å rette inn tiltak for å forsøke å øke deltakelsen. Tiltak som kun øker deltakelsen kan føre til at stemmeberettigede som ikke setter seg spesielt godt inn i sakene, og hva de ulike partiene står for, i større grad vil stemme. Hvor klokt dette er kan diskuteres. Valgdeltakelsen er ikke bare en kvantitativ størrelse, en må også tenke på kvaliteten på deltakelsen (Offerdal 2003 og Saglie 2015 drøfter dette). Hvor viktig nivået på valgdeltakelsen er for legitimiteten til de demokratiske beslutningene som fattes vil variere innenfor ulike forståelser av demokrati (se Kleven og Bergseteren 2022:16-22 for en oversikt).

Politiske ressurser betyr mye for valgdeltakelsen

Det er ingen som kan gi et enkelt og entydig svar på hvorfor noen velger å stemme mens andre lar det være. Det er lagt frem flere ulike forklaringsmodeller for variasjoner i valgdeltakelse. Noen tar utgangspunkt i institusjonelle rammebetingelser, andre er opptatt av den sosiale og politiske kontekst mens andre er mest opptatt av trekk ved individene. Skal en forsøke å forklare forskjeller i valgdeltakelse vil nok de fleste se på samspillet mellom rammebetingelser, sosial og politisk kontekst og trekk ved individene. I denne rapporten tar vi utgangspunkt i trekk ved individene, mens vi i senere analyser også vil trekke inn også andre forhold.

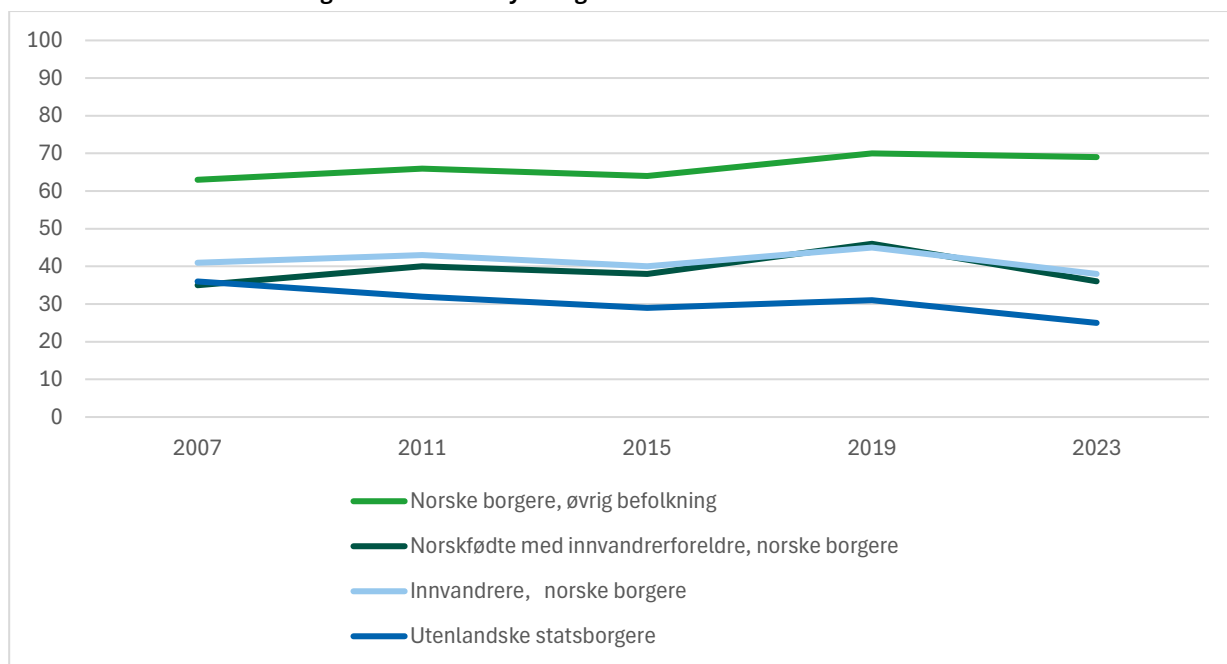
I studier av valgdeltakelse er det lang tradisjon for å ta utgangspunkt i individets sosiale og økonomiske bakgrunn (Tingsten 1937, Lipset 1960). Sentralt her er begrepet «politiske ressurser». Med politiske ressurser menes alle former for egenskaper et individ kan gjøre bruk av for å få innflytelse i samfunnet (Dahl 1963). Stemmerett er i seg selv en politisk ressurs som er likt fordelt, men det er i tillegg mange andre politiske ressurser som er ulik fordelt i samfunnet. Personlige egenskaper som skaper politiske ressurser, eller innsatsfaktorer, som gjør enkeltpersoner bedre rustet og motiverte til å stemme i valget er for eksempel utdanningsnivå, god økonomi og stort sosialt nettverk. Individets koplinger til grupper, organisasjoner og partier spiller en sentral rolle ved at dette bidrar til sosial og politisk integrasjon (Dahl 1963). Dess høyere sosial status en har og jo bedre integrert en er i samfunnet jo høyere er valgdeltakelsen. Valgdeltakelsen i Norge øker med alderen og utdanningsnivå, men det er også geografiske forskjeller i valgdeltakelse (Kleven et al. 2022). Deltakelsen stiger ikke lineært, den er høyere blant førstegangselverne som er 18 og 19 år gamle sammenliknet med andre unge i 20 årene. Samtidig er det sånn at deltakelsen synker etter fylte 80 år. Når vi skal analysere forskjeller og likheter i valgdeltakelse mellom innvandrere og befolkningen forøvrigt, må vi ta hensyn til bakgrunnsvariabler som alder og utdanningsnivå. Hvis stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn i gjennomsnitt er yngre og har i gjennomsnitt lavere utdanning enn den øvrige befolkningen vil de sannsynligvis også ha lavere valgdeltakelse. Det er derfor viktig å sammenlikne stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn med befolkningen ellers innenfor samme aldersgruppe og samme utdanningsnivå.

Mange av innvandrerne i Norge kommer fra land hvor en ikke er vant til å ha frie valg, andre kommer fra land hvor valgdeltakelsen er lav. Flere har tidligere pekt på at er tegn på at erfaringene fra opprinnelseslandet preger valgatferden (Faye 1995). Landbakgrunn (fødeland), samt foreldrenes landbakgrunn er derfor viktig å inkludere i analysene av valgdeltakelse.

3.1. Historisk lav deltakelse blant innvandrerne

Valgdeltakelsen er lavere blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkning. Det har den vært siden alle utenlandske statsborgere fikk stemmerett og SSB begynte å måle dette i 1983, det samme gjelder også ved stortingsvalgene (Kleven og Bergseteren 2022, Kleven et al. 2022). Ved det siste lokalvalget var valgdeltakelsen blant øvrige norske velgere 69 prosent, den var 38 prosent blant innvandrere som er blitt norske statsborgere, 36 prosent blant norskfødte med to innvandrerforeldre og 25 prosent blant utenlandske statsborgere.

Figur 3.1 Valgdeltakelse blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, øvrige norske borgere og utenlandske borgere. Kommunestyrevalgene 2007-2023. Prosent

Befolkningen ellers (Født i Norge med to norskfødte foreldre, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder, Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre).

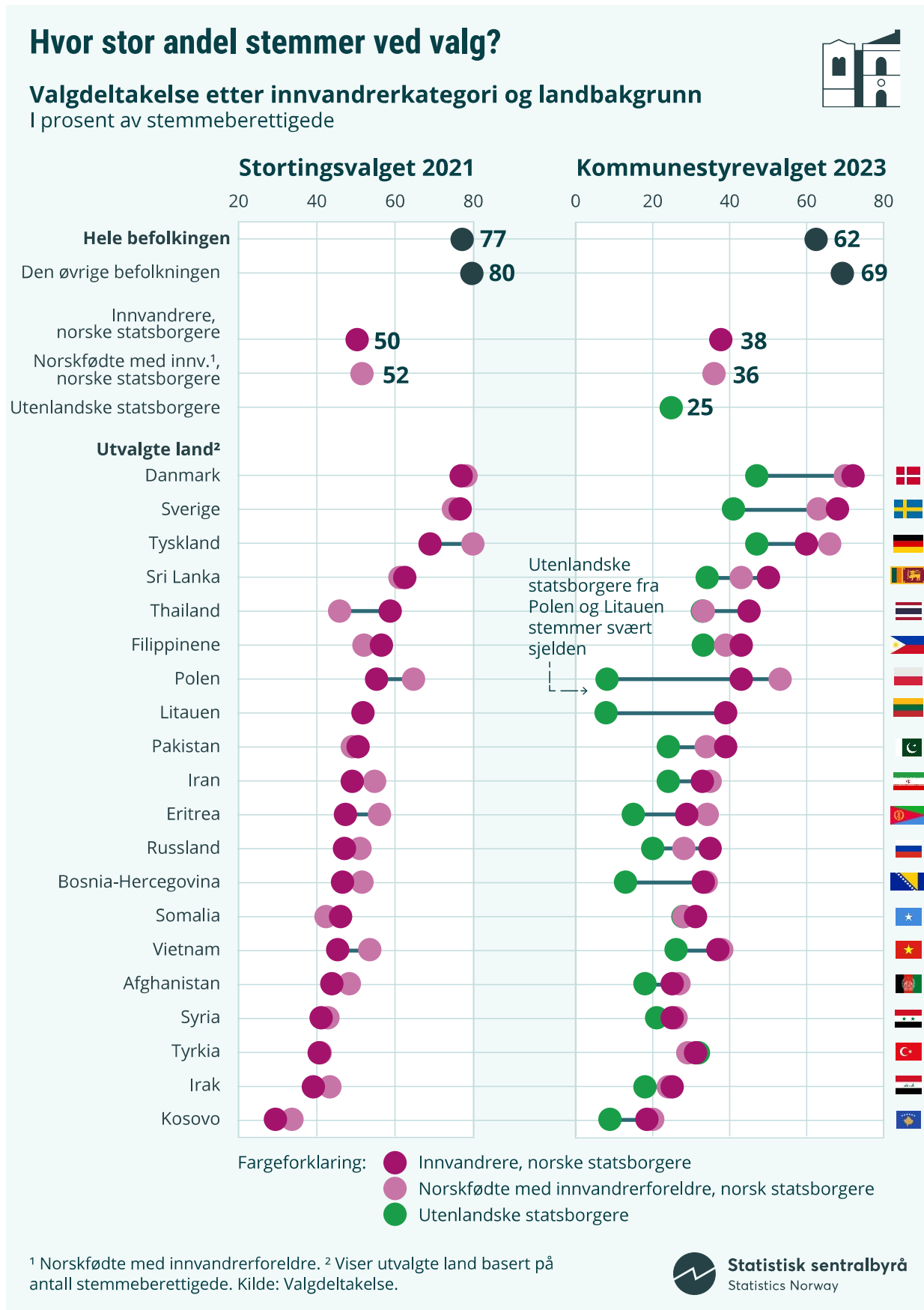
Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Valgdeltakelsen gikk generelt ned i 2023 sammenliknet med 2019, nedgangen er langt mer markert for dem med innvandrerbakgrunn. Blant norskfødte med to norskfødte foreldre var nedgangen på beskjedne 0,6 prosentpoeng. Blant innvandrere, norske borgere, var nedgangen på 8 prosentpoeng. Blant norskfødte med innvandrerbakgrunn var nedgangen 10 prosentpoeng. Blant de utenlandske statsborgere var nedgangen på 6 prosentpoeng. Det har aldri tidligere blitt målt så lav deltakelse blant innvandrerne i noe valg i Norge. Forskjellene i valgdeltakelsen med hensyn til innvandringskategori gjelder uavhengig av bakgrunnsvariabler det er relevant å ta høyde for. Tar vi hensyn til utdanningsnivå, alder, sysselsetting osv blir forskjellene litt mindre, men de forsvinner ikke.

3.2. Betydelige landforskjeller

Det er betydelige forskjeller i valgdeltakelsen avhengig av hvor innvandrerne kommer ifra (figur 3.2). Valgdeltakelsen blant innvandrere, som er blitt norske borgere, fra nordiske og vesteuropeiske land er betydelig høyere enn innvandrere fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia. Deltakelsen blant innvandrere fra Afrika og Asia, som er de kontinentene det er flest innvandrere fra er også langt lavere. Deltakelsen er lavest for utenlandske borgere fra Polen, Latvia og andre land som ble EU medlemmer etter 2004. Som vi ser i figur 3.2 gjelder den samme tendensen også for stortingsvalget

Figur 3.2 Valgdeltakelse etter innvandrerkategori og utvalgte enkeltland. Stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023. Prosent.

Befolkningen ellers (Født i Norge med to norskfødte foreldre, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder, Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre). Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.3. Valgdeltakelsen etter sysselsettingsstatus, kjønn, alder og utdanningsnivå

Det blir for omfattende å kommentere valgdeltakelsen og endring i valgdeltakelsen for alle enkeltlandene. Det er som tidligere nevnt innvandrere fra rundt 220 land som hadde stemmerett ved valget i 2023. I dette kapittelet fremstiller vi valgdeltakelsen etter innvandringskategori, landgruppe og bakgrunns kjennetegn som kjønn, alder, utdanningsnivå, sysselsettingsstatus osv.

Statistikken viser at personer som ikke er tilknyttet arbeidslivet, som lever av trygder og andre sosiale overføringer, har lavere valgdeltakelse enn de som er yrkesaktive. Det er også solid valgdeltakelse blant personer som har vært i arbeid, men som har pensjonert seg. Personer med yrker som krever universitets- og høyskoleutdanning, stemmer oftere enn personer med yrker som krever kortere skolegang (Kleven 2019). Arbeidsplassen er en viktig arena for å utvikle politisk bevissthet. Personer som er i arbeid, har arbeidskolleger som de kan diskutere politikk med i lunsjpausen osv. Dette virker stimulerende på politisk interesse og om man deltar i valget eller ikke. Videre kan man tenke seg at normpresset om å stemme blir større for dem som er i arbeid sammenliknet med dem som ikke er det. Mange personer som jobber, er også medlemmer av fagorganisasjoner. Alt dette peker i retning av at man er mer integrert i samfunnslivet, og bør derfor resultere i høyere valgdeltakelse sammenliknet med de som ikke er yrkesaktive. Det å delta i yrkeslivet setter også til en viss grad spor, slik at man forblir et aktivt samfunnsmedlem i pensjonsalderen. Det er tidligere blitt vist at i Norge er det personer i tidlig pensjonsalder som stemmer i størst grad (Kleven 2019).

I System for persondata (SFP) fremkommer det om personene er sysselsatte eller ikke sysselsatte, og for begge grupper gis det opplysninger om hvorvidt de er under utdanning eller mottar ytelser. Det beregnes én status for den enkelte persons forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og ytelser. Personer som er aktive på flere områder samtidig, blir da plassert i én status ut i fra en bestemt prioritering. Yrkesaktive (sysselsatte) defineres her som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon el. Personer som er inne til førstegangs verneplikt og personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte. Personer som ikke er sysselsatt, men mottar kontantstøtte, forsørgerstønad, sosialhjelp osv. er plassert i andre grupper.

I tabell 3.1 viser vi valgdeltakelse etter sysselsettingsstatus. Blant dem som er født i Norge med to norskfødte foreldre er deltakelsen høyest blant de som er sysselsatte og dem som mottar alderspensjon. Blant de sysselsatte er den 72 prosent, mens den blant pensjonister er 74 prosent. Blant innvandrerne er deltakelsen høyest blant de sysselsatte og pensjonister, men den er rundt 30 prosentpoeng lavere sammenliknet med dem som er født i Norge med to norskfødte foreldre. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er valgdeltakelsen 40 prosent blant de sysselsatte, altså på nivå med innvandrerne. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er deltakelsen blant pensjonistene på høyde med dem som er født i Norge med to norskfødte foreldre. Men det er relativt få i denne kategorien. For øvrig ser vi samme tendens som tidligere deltakelsen er høyest blant de med bakgrunn fra Norden og Vest-Europa. Den er lavest blant dem med bakgrunn fra Nye EU-land etter 2004. Blant disse er deltakelsen på beskjedne 19 prosent blant de som er sysselsatt.

Tabell 3.1 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og sysselsettingsstatus. Kommunestyrevalget 2023.

	Sysselsatte	Arbeids- Arbeidsmarkedstilt ledige	ak Utdanning	Arbeids avklarings penger / uføretrygd	AFP/ Alder- pensjon	Andre	
Født i Norge med to norskfødte foreldre	72	50	47	59	53	74	51
Utenlandsfødte med én norskfødt forelder	66	41	42	48	46	77	23
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	66	42	41	54	46	80	38
Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	71	46	52	60	50	80	45
Innvandrere	42	27	35	29	32	48	23
Norden utenom Norge	68	46	44	58	47	75	46
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	69	47	45	59	46	75	39
Nye EU-land etter 2004	52	32	33	46	34	52	25
Europa utenom EU/EFTA/Storbrit.	37	18	22	36	20	27	18
Nord-Amerika og Oseania	73	51	47	57	52	79	36
Afrika	40	27	38	36	31	37	22
Asia	43	26	34	37	34	42	23
Latin-Amerika og Karibia	54	36	39	49	35	55	28
Norskfødte med innvandrerforeldre	40	22	24	35	25	75	17
Utenlandske statsborgere	27	16	26	24	21	46	13
Norden utenom Norge	48	28	32	38	32	54	19
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	48	29	25	36	33	52	18
Nye EU-land etter 2004	10	5	12	16	8	10	4
Europa utenom EU/EFTA/Storbrit.	19	14	18	20	11	14	10
Nord-Amerika og Oseania	47	30	24	40	31	49	22
Afrika	26	24	32	24	25	31	20
Asia	28	23	26	21	22	26	19
Latin-Amerika og Karibia	34	22	35	28	22	29	19

Registrerte arbeidsledige, Deltakere på arbeidsmarkedstiltak, Under ordinær utdanning, Mottakere av arbeidsavklaringspenger /uføretrygd, Mottakere av AFP/Alderspensjon, Andre

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.4. Størst nedgang blant innvandrere fra Afrika og Asia

Samlet sett gikk altså valgdeltakelsen ned med 2,3 prosentpoeng fra 2019. Blant norske borgere som er norskfødt med to norskfødte foreldre var nedgangen kun på 0,6 prosentpoeng. Blant innvandrerne, norske borgere, var nedgangen på 8 prosentpoeng, og omtrent lik for kvinner og menn. Blant norskfødte med innvandrerforeldre var nedgangen på hele 11 prosentpoeng. Mens nedgangen for utenlandske borgere var på 4 prosentpoeng. Som vi ser i tabell 3.1 er det betydelige forskjeller i nedgangen med hensyn til landbakgrunn (tabell 3.2). Nedgangen er størst for innvandrere fra Afrika og Asia. For innvandrerne fra Afrika som er blitt norske borgere er nedgangen på 14 prosentpoeng. For dem fra Asia er den 10 prosentpoeng. Blant utenlandske statsborgere fra Afrika er nedgangen på 11 prosentpoeng. For borgere fra asiatiske land er nedgangen på 9 prosentpoeng. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er det også en kraftig tilbakegang. Blant dem med foreldre fra Afrika er nedgangen på 13 prosentpoeng.

Nedgangen er mer beskjeden blant innvandrere fra nordiske, vesteuropeiske land og Nord-Amerika/Oseania. Blant de som er blitt norske borgere fra disse landene er nedgangen rundt ett prosentpoeng, altså på nivå med norske borgere uten innvandrerbakgrunn. Blant utenlandske statsborgere fra disse landene er nedgangen på mellom 3 og 5 prosentpoeng.

Kvinnene stemmer oftere enn mennene

SSBs valgstatistikk har lenge vist at kvinnene stemmer oftere enn mennene. I de siste valgene har forskjellene vært på rundt 3 prosentpoeng. Ved det siste valget var forskjellen oppe i 4,3 prosentpoeng. I de aller fleste gruppene fremstilt i tabell 3.2 ser vi at kvinnene stemmer i størst grad. Blant norskfødte med innvandrerforeldre med foreldre fra Afrika er deltakelsen nær 11 prosentpoeng høyere for kvinnene sammenliknet med mennene. Blant innvandrere fra Afrika er forskjellen langt mindre, for norske borgere fra Afrika er den rundt 1 prosentpoeng.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre var det som tidligere nevnt en kraftig tilbakegang i valgdeltakelsen i 2023 sammenliknet med 2019. Blant dem med foreldre fra Afrika var nedgangen på 13 prosentpoeng. Blant mennene er nedgangen på 14 prosentpoeng, blant kvinnene er den på 12 prosentpoeng. Blant utenlandske statsborgere fra 'Nye EU-land etter 2004' er nedgangen i valgdeltakelsen mer beskjeden, bare på ett prosentpoeng, men i denne gruppen var deltakelsen rundt 10 prosent i 2019, den har falt til 9 prosent i 2023. Blant menn i denne gruppen er valgdeltakelsen helt nede i 6 prosentpoeng.

De yngste stemmer i mindre grad

Unge voksne velgere har generelt lavere valgdeltakelse sammenliknet med eldre. Det gjelder både for dem med og uten innvandrerbakgrunn (tabell 3.3). Norskfødte med innvandrerforeldre er en forholdsvis ung og liten gruppe. Ser vi på aldersgruppen 18-34 år, blant norskfødte med innvandrerforeldre, ser vi at valgdeltakelsen i 2023 er nede i 32 prosent. Til sammenlikning var den 43 prosent i 2019. Blant innvandrere, som er norske borgere, er deltakelsen 24 prosent i denne gruppen, en nedgang fra 36 prosent i 2019. Blant de utenlandske statsborgerne i denne gruppen er deltakelsen 19 prosent i 2023, mot 22 prosent i 2019. Blant norskfødte med to norskfødte foreldre, altså norske uten innvandrerbakgrunn, var deltakelsen 56 prosent i 2023, mot 57 prosent i 2019. Valgdeltakelsen har alltid vært lavere for unge voksne med innvandrerbakgrunn sammenliknet med unge uten innvandrerbakgrunn. Men vi ser ved valget i 2023 at forskjellen har økt betydelig.

Nedgang for alle aldersgruppene

Det er nedgang i valgdeltakelsen for nesten alle uavhengig av alder blant innvandrerne. I noen av disse aldersgruppene er det relativt få stemmeberettigede når vi deler inn etter landgrupper. Det gjelder spesielt de eldste. Det er imidlertid blant de yngste aldersgruppene nedgangen er størst (tabell 3.2). I aldersgruppen 18 til 34 år er nedgangen blant innvandrere fra Afrika på 17 prosentpoeng. Blant dem uten innvandrerbakgrunn er nedgangen størst i aldersgruppen 35-49 år (ned 3 prosentpoeng). Blant de under 35 år er nedgangen beskjeden, det samme er den i aldersgruppen 50-69 år, blant de eldste er det derimot en liten økning på 1 prosentpoeng. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika eller Asia er det også nedgang blant alle aldersgruppene.

Tabell 3.2 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2019 og 2023.

	2019			2023		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	64,7	62,3	67,2	62,4	60,3	64,6
Norskfødt med to norskfødte foreldre	70,4	68,5	72,2	69,8	68,2	71,4
Utenlandsfødt, en norskfødt forelder	58,3	55,6	61,0	56,3	54,1	58,4
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	67,4	63,4	71,0	66,4	62,7	69,7
Innvandrere, Norske borgere	46,1	44,9	47,1	37,7	35,6	39,5
Norden	68,6	66,7	70,0	68,1	66,0	69,7
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	65,7	65,6	65,8	64,4	64,5	64,4
Nye EU-land etter 2004	44,0	39,8	46,4	41,5	37,1	44,2
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	36,5	33,0	39,0	30,6	26,6	33,4
Nord-Amerika/Oseania	65,8	65,5	66,0	65,0	65,5	64,7
Afrika	44,9	44,9	44,9	31,0	30,4	31,7
Asia med Tyrkia	44,8	43,7	45,7	34,9	33,0	36,5
Latin-Amerika og Karibia	50,0	48,7	50,8	46,0	44,0	47,3
Norskfødt med innvandrerforeldre	46,3	42,9	49,9	35,8	32,6	39,1
Norden	67,4	65,3	69,4	65,7	65,8	65,7
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	67,8	64,9	70,8	63,9	61,4	66,5
Nye EU-land etter 2004	53,8	52,5	55,1	50,5	48,2	52,7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	34,6	31,5	37,8	27,1	24,8	29,3
Nord-Amerika/Oseania	77,1	73,1	80,9	73,0	73,2	72,8
Afrika	42,6	36,4	49,2	29,6	24,3	35,0
Asia med Tyrkia	45,7	42,8	48,7	34,9	32,0	38,0
Latin-Amerika og Karibia	44,0	39,3	49,2	36,0	31,9	40,7
Norskfødt, en norskfødt foreldre	64,1	61,4	67,1	61,9	59,4	64,5
Norden	66,6	64,2	69,2	66,0	64,1	68,0
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	67,2	65,2	69,4	66,4	64,5	68,4
Nye EU-land etter 2004	61,4	58,3	64,8	60,5	57,7	63,1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	54,2	50,2	58,5	49,8	46,2	53,7
Nord-Amerika/Oseania	69,2	67,2	71,3	67,1	65,3	69,2
Afrika	57,7	52,3	63,3	53,0	47,9	58,4
Asia med Tyrkia	52,4	47,7	57,3	47,9	43,9	51,9
Latin-Amerika og Karibia	54,9	50,8	59,5	51,9	48,2	55,8
Utenlandske statsborgere	28,5	24,1	34,2	24,8	21,1	29,4
Norden	45,2	41,1	49,8	39,9	38,2	46,3
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	46,2	42,6	51,5	41,4	38,3	45,9
Nye EU-land etter 2004	9,8	6,6	15,5	9,2	6,1	14,2
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	21,3	18,0	23,5	18,3	15,4	20,4
Nord-Amerika/Oseania	45,3	43,2	47,6	40,6	38,7	42,6
Afrika	34,9	34,1	36,2	23,6	21,9	25,5
Asia med Tyrkia	35,1	32,4	37,3	26,3	22,9	28,9
Latin-Amerika og Karibia	33,7	29,5	36,8	31,7	29,1	33,5

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Tabell 3.3 Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og alder. Kommunestyrevalget 2019 og 2023.

	2019				2023			
	18-34	35-49	50-69	70 eller eldre	18-34	35-49	50-69	70 eller eldre
Norskfødt med to norskfødte foreldre	56,7	72,3	77,9	73,7	56,2	69,5	77,4	74,5
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	43,1	62,6	74,9	78,3	41,4	57,2	74,6	78,3
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	55,1	71,2	79,5	82,3	54,6	65,7	79,7	80,4
Innvandrere, Norske borgere	35,5	48,4	51,5	52,4	23,8	38,1	44,0	47,6
Norden	51,3	70,1	74,3	69,1	45,1	67,5	73,7	71,1
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	42,6	67,7	70,7	69,3	39,4	65,6	70,8	69,6
Nye EU-land etter 2004	32,1	46,1	48,3	48,8	31,3	42,3	45,4	46,3
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	29,8	40,2	39,2	29,7	24,0	33,9	32,1	23,5
Nord-Amerika/Oseania	48,4	65,7	70,9	69,2	39,9	63,5	71,2	70,2
Afrika	37,9	48,4	51,1	42,4	20,5	32,6	40,8	35,7
Asia med Tyrkia	34,7	47,7	50,5	40,3	22,1	36,0	41,4	35,7
Latin-Amerika og Karibia	36,8	51,9	54,4	50,9	29,2	46,6	49,8	50,2
Norskfødt med innvandrerforeldre	43,1	54,0	75,1	77,4	32,0	44,3	72,6	75,5
Norden	48,9	68,9	76,3	74,4	50,5	66,2	75,6	73,9
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	51,1	70,4	79,3	79,3	50,3	66,0	75,0	77,6
Nye EU-land etter 2004	45,3	57,8	69,7	75,0	39,2	58,0	69,8	79,2
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	32,6	52,9	65,0	72,7	25,7	38,1	61,5	80,0
Nord-Amerika/Oseania	56,5	70,0	81,1	81,9	49,3	63,8	87,7	76,1
Afrika	41,8	50,8	75,0	33,3	28,6	37,4	60,9	80,0
Asia med Tyrkia	44,6	51,4	57,6	70,0	33,0	42,5	56,7	46,2
Latin-Amerika og Karibia	42,2	59,7	57,1	80,0	33,3	46,5	60,0	100,0
Norskfødt, en norskfødt foreldre	53,2	69,3	78,3	81,0	50,8	64,9	77,6	80,6
Norden	55,0	70,3	77,2	79,3	54,7	67,3	77,1	78,4
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	57,5	70,7	77,6	82,2	56,3	67,2	77,3	82,7
Nye EU-land etter 2004	51,9	66,8	73,1	80,8	51,0	63,7	74,4	76,4
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	48,7	63,7	75,9	86,2	45,7	54,6	76,2	84,5
Nord-Amerika/Oseania	53,8	69,7	82,6	81,0	52,2	64,8	81,2	81,0
Afrika	51,2	67,1	83,8	86,4	46,3	60,0	77,5	92,9
Asia med Tyrkia	47,4	63,6	85,3	91,2	43,0	55,8	81,4	90,1
Latin-Amerika og Karibia	49,5	62,9	81,7	87,8	46,6	59,9	75,2	86,5
Utenlandske statsborgere	21,5	27,8	36,4	48,0	18,8	23,9	30,4	42,4
Norden	32,5	47,5	52,5	55,5	38,8	40,8	48,9	52,1
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	33,4	47,6	50,6	55,9	29,7	42,4	45,8	50,8
Nye EU-land etter 2004	8,1	10,6	10,7	12,4	8,9	9,5	8,9	10,3
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	18,1	24,1	22,7	14,7	16,1	20,4	18,9	10,1
Nord-Amerika/Oseania	36,3	43,6	50,1	46,2	35,2	37,8	44,9	42,6
Afrika	30,0	40,6	46,3	21,9	16,1	29,3	34,6	19,2
Asia med Tyrkia	29,1	39,5	41,9	21,9	19,0	30,6	32,2	17,0
Latin-Amerika og Karibia	30,3	33,9	37,9	28,2	29,4	32,2	34,8	20,4

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Forskjeller i deltakelse med hensyn til utdanningsnivå

Det er relativt flere uten innvandringsbakgrunn som tar høyere utdanning sammenliknet med dem med innvandrerbakgrunn. Det er på den annen side også flere med innvandrerbakgrunn som tar kortere utdanningsløp eller faller fra i grunnskole eller videregående skole. Utdanningsnivå har stor betydning for valgdeltakelsen, jo lengre utdanning jo høyere er valgdeltakelsen (se Kleven 2019). Valgdeltakelsen stiger altså med utdanningsnivå. Dette gjelder også for innvandrere. Blant innvandrerne som er norske borgere med ungdomsskole er den 29 prosent, blant dem med videregående er den 35 prosent, så stiger den til 45 prosent for dem med lavere universitets- eller høyskole grad, mens den er på topp med 54 prosent for dem med høyere universitets- eller høyskolegrad. Til sammenlikning er den på 52 prosent for norskfødt med to norskfødte foreldre

med ungdomsskole, 68 prosent for dem med videregående, 80 prosent for dem med lavere universitetsgrad og 87 prosent for dem med høyere universitetsgrad. Deltakelsen er rundt 23 prosentpoeng lavere for innvandrerne blant dem med ungdomsskole, mens for videregående og universitetsutdannede er den omtrent 33 prosentpoeng lavere. Med hensyn til landgruppe ser vi at innvandrere fra Norden og Vest-Europa har høyest deltakelsen blant innvandrerne uavhengig av utdanningsnivå. Når det gjelder de kontinentene det er flest innvandrere fra, Afrika og Asia, så er nivået innenfor hvert utdanningsnivå nært gjennomsnittet for alle innvandrere. Innvandrerne fra Europa utenfor EU/EFTA/UK har det laveste nivået, med unntak av dem med høyere universitets- og høyskolegrad. Blant dem med høyere universitets- og høyskolegrad er nivået litt over dem fra Afrika og Asia, rundt 45 prosent.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre er nivået omtrent det samme som blant innvandrerne som har norsk statsborgerskap. Norskfødte med innvandrerforeldre har lavere deltakelse innenfor alle utdanningsnivåene sammenliknet med norske med to norskfødte foreldre. Men det er også der en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og deltakelse. Blant utenlandske statsborgere er det også høyere deltakelse blant dem med lang utdanning.

Nedgang for alle utdanningsgruppene

I tabell 3.4 fremstiller vi valgdeltakelsen etter utdanningsnivå. Det store bildet er at det er nedgang i valgdeltakelsen for alle utdanningsgruppene. Det gjelder også for dem uten innvandrerbakgrunn, hvor nedgangen mellom 1,5 til 2 prosentpoeng for alle utdanningsnivåene. Med unntak av de som har uoppgitt i utdanningsregisteret. Dette gjelder imidlertid svært få stemmeberettigede. De som har uoppgitt i registeret er mest interessante med tanke på utenlandske statsborgere.

Valgdeltakelsen i 2023 var rundt 88 prosent blant norske borgere uten innvandrerbakgrunn med universitet eller høyskole nivå II (master eller Phd). Blant innvandrere som er blitt norske borgere fra Afrika eller Asia med tilsvarende utdanning er valgdeltakelsen rundt 45 prosent. I 2019 var deltakelsen rundt 55 prosent, altså en nedgang på rundt 10 prosentpoeng. Blant norskfødte med innvandrerforeldre med foreldre fra Afrika eller Asia er deltakelsen blant dem universitet eller høyskole nivå II på litt over 50 prosent i 2023. I 2019 var deltakelsen på henholdsvis 64 prosent for dem med foreldre fra Afrika, og 58 prosent for dem med foreldre fra Asia.

Tabell 3.4 Valgdeltakelse etter innvandringskat., landgruppe og utdanningsnivå. Kommunestyrevalget 2019-2023.

	2019					2023				
	Uo	Gr.sk.	Vgs	U/h I	Ui/h II	Uo	Gr.sk.	Vgs	U/h I	Ui/h II
Norskfødt med to norskfødte foreldre	24,1	53,9	69,9	81,8	89,1	36,0	52,4	68,2	79,7	87,3
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre	12,5	43,7	60,3	73,8	83,0	20,0	40,4	56,0	67,8	78,8
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre	20,2	50,0	62,5	79,2	87,5	7,1	46,9	60,5	76,4	84,4
Innvandrere, Norske borgere	32,8	41,3	46,0	55,5	60,1	29,8	29,0	35,1	45,4	54,2
Norden	47,1	52,4	67,4	78,5	84,0	64,4	48,6	61,8	75,8	81,5
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	29,3	49,9	63,2	76,4	82,6	45,2	44,7	59,1	71,8	77,9
Nye EU-land etter 2004	23,3	33,0	38,7	51,6	60,0	28,8	29,6	33,8	45,9	55,7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	22,0	26,2	33,2	44,9	52,0	10,8	18,5	24,4	36,4	47,8
Nord-Amerika/Oseania	34,6	48,6	63,0	70,9	79,0	40,0	39,5	58,7	67,8	75,7
Afrika	34,0	44,7	47,2	52,0	56,4	32,4	27,8	30,8	37,1	44,4
Asia med Tyrkia	33,4	41,7	46,0	53,3	54,6	28,7	29,6	34,1	40,9	45,8
Latin-Amerika og Karibia	31,0	40,6	48,5	61,1	65,0	25,7	33,2	41,2	53,1	62,8
Norskfødt med innvandrerforeldre	10,6	41,2	47,0	58,3	63,7	20,0	27,3	33,5	46,0	55,5
Norden	..	54,5	67,3	79,8	88,5	..	55,6	61,0	74,6	82,8
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	..	53,0	69,0	81,1	92,3	..	43,6	66,2	75,2	80,2
Nye EU-land etter 2004	..	37,8	52,7	66,4	73,9	..	36,3	45,5	63,1	70,1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	..	30,6	35,1	45,4	62,0	..	20,7	24,9	36,7	54,7
Nord-Amerika/Oseania	..	64,9	79,5	88,5	89,3	..	54,9	74,2	85,2	79,7
Afrika	..	42,6	47,3	57,7	63,5	..	26,1	29,6	42,8	50,2
Asia med Tyrkia	..	42,1	45,2	55,6	58,3	..	27,3	31,3	43,5	51,8
Latin-Amerika og Karibia	..	34,5	45,3	64,0	81,7	..	22,6	36,4	52,6	72,2
Norskfødt, en norskfødte foreldre	17,6	48,6	62,4	76,8	85,8	32,9	45,1	58,2	72,4	82,3
Norden	..	50,9	64,5	79,0	87,5	..	49,6	61,9	75,5	85,4
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	..	51,8	63,8	77,9	85,9	..	49,5	61,2	74,8	82,6
Nye EU-land etter 2004	..	48,4	61,5	71,2	82,3	..	46,7	58,7	69,2	78,7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	..	45,4	54,3	70,7	79,6	..	41,1	48,8	61,8	73,0
Nord-Amerika/Oseania	..	53,2	69,0	80,0	87,4	..	49,3	66,4	74,2	83,5
Afrika	..	43,4	57,5	71,1	84,6	..	37,3	48,3	66,4	79,3
Asia med Tyrkia	..	41,1	49,9	68,6	80,3	..	36,1	42,8	62,8	73,9
Latin-Amerika og Karibia	..	44,1	52,6	72,0	82,8	..	39,7	48,5	65,2	79,4
Utenlandske statsborgere	18,0	25,5	26,2	43,1	46,5	25,1	18,2	19,5	34,5	42,0
Norden	29,3	35,6	47,1	62,6	68,1	31,6	26,7	38,4	55,2	62,7
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	28,0	31,2	43,6	57,0	63,8	30,0	25,3	34,5	48,0	59,1
Nye EU-land etter 2004	5,6	9,2	9,2	16,7	24,7	5,6	7,7	6,9	13,9	22,1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	19,0	13,9	17,3	28,7	31,7	7,4	10,2	14,1	21,5	31,8
Nord-Amerika/Oseania	30,2	31,5	39,8	51,6	56,6	15,4	27,9	34,1	43,6	51,1
Afrika	39,1	32,9	32,4	34,9	28,7	33,7	21,4	21,4	27,7	30,9
Asia med Tyrkia	34,9	33,6	36,6	40,0	33,4	24,9	21,9	24,9	32,4	30,6
Latin-Amerika og Karibia	30,8	24,4	34,4	44,6	43,5	25,0	22,0	27,5	35,1	44,0

Uo: uoppgitt i registeret, Gr.sk: Grunnskole, Vgs: Videregående skole, U/h I: Bachelor nivå, U/h II: Master eller Phd

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.5. Forskjellene holder seg når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler

Valgdeltakelsen er lavere blant velgere med innvandrerbakgrunn, og det vil den sannsynligvis også være i de kommende valg. I faglitteraturen pekes det gjerne på at valgdeltakelse er knyttet til politiske ressurser. Personer med høy utdanning deltar i større grad i valgene enn personer med lav utdanning. Utdanningsnivået er samlet sett lavere blant personer med innvandrerbakgrunn sammenliknet med befolkningen for øvrig. Forskjellene i deltakelse mellom den øvrige befolkning blir litt mindre når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler som alder, kjønn og utdanningsnivå i en regresjonsanalyse (tabell 3.5). I analysen kontrollerer vi for alder, kjønn og utdanningsnivå i aldersspennet mellom 20 og 75 år. Men forskjellene blir på langt nær borte. Det er her store forskjeller med hensyn til landbakgrunn. Men ser vi på innvandrere fra Asia (som er den største gruppen blant innvandrerne) så reduseres forskjellen fra rundt 31 prosentpoeng til 26 prosentpoeng. For innvandrere fra Afrika så reduseres forskjellen fra 33 prosentpoeng til rundt 25 prosentpoeng lavere sammenliknet med befolkningen ellers. Ser vi landgruppen Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia (som inkluderer mange fra det tidligere Jugoslavia) så er det så å si ingen reduksjon i forskjellen, rundt 35 prosent lavere deltakelse sammenliknet med befolkningen for øvrig (se tabell 3.5).

Regresjonsanalyse

Regresjonsanalyse er en statistisk analysemetode for å beskrive sammenhengen mellom én eller flere uavhengige variabler og en avhengig variabel. Det gjøres ved å finne frem til en funksjon, en forenklet matematisk beskrivelse av den virkelige sammenhengen. Vi tilpasser modellen til data, og gitt modellen så finner vi en løsning som fanger opp mest mulig av variasjonen i data. Funksjonen gjør det mulig å predikere verdien av den avhengige variabelen y når man kjenner verdiene for de aktuelle uavhengige variablene x_1, x_2 og så videre. Den mest vanlige formen for regresjonsanalyse er lineær regresjon, hvor sammenhengen mellom uavhengig og avhengig variabel beskrives ved hjelp av en rett linje, og den avhengige variabelen er kontinuerlig. Det er mulig å benytte lineær regresjon selv om den avhengige variabelen tar de binære verdiene (0,1, der stemt=1 og ikke stemt=0). Det er en risiko for å få predikerte verdier utenfor (0,1), men det er ikke nødvendigvis et problem for problemstillingen vi ønsker å teste. Ofte vil en heller benytte logistisk regresjon når en skal studere uavhengige variablers effekt på en binær avhengig variabel (stemt=1, ikke stemt=0). I vårt tilfelle er vi opptatt av effekten inntektsklasse har på den avhengige variabelen stemt/ikke stemt, når vi kontrollerer for flere uavhengige variabler. En fordel med å benytte lineær regresjon, på engelsk Ordinary Least Squares (OLS) – regresjon, er at det er enklere å tolke koeffisientene sammenliknet med den logistiske regresjonsmodellen. For nærmere beskrivelse av regresjonsanalyse, se Ringdal (2018).

Landgruppe* statsborgerskap er omgjort til et sett med gjensidig utelukkende dummyvariabler (0,1), 'øvrig norsk' er referansekategori. I modell 1 analyserer vi kun effekten av landgruppe og statsborgerskap. Konstanten i modell 1 angir den predikerte verdien for referansekategorien 'øvrig norsk'. Konstanten i modell 2 i tabell 3.5 angir den predikerte verdien for (ref. kategorien) 'øvrig norsk' når variabelen Mann=0, aldersgruppene=0 (55-74 er referansegruppe), lav og videregående og kort høyere utdanning=0 (høy utdanning II er referansekategori). I modell 2 analyserer vi effekten av landgruppe og statsborgerskap når andre kjennetegn ved de stemmeberettigede er like.

I tabell 3.6 studer vi kun de norskfødte med innvandrerforeldre på samme måte som beskrevet over. SE standardfeilen angir usikkerheten til koeffisienten. En beregnet koeffisient vil ha en usikkerhet, og standardfeilen angir denne. Standardfeilen blir lavere når utvalget økes.

P -verdien ($Pr>|t|$) er et tall mellom 0 og 1, og måler sannsynligheten for at 0-hypotesen (at det ikke er en sammenheng mellom variablene) er «sann». En lav p -verdi peker i retning av at 0-hypotesen kan forkastes. P -verdien blir alltid lav hvis populasjonen eller utvalget en studerer er stort, mens et mindre utvalg gir en større p -verdi. En p -verdi måler imidlertid ikke størrelsen på effekten eller sier noe om hvor viktig et resultat er. I metodelitteraturen advares det derfor mot å legge for mye vekt på p -verdier eller om noe er «statistisk signifikant» (se Wasserstein og Lazer 2016).

Tabell 3.5 Stemte i 2023. Innvandrere sammenliknet med befolkningen ellers (mellom 20-75 år). Model 1 innvandrere*landgruppe. Modell 2 innvandrere*landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Ustandardisert regresjonskoeffisienter multiplisert med 100 (OLS)

	Modell 1	SE	Modell 2	SE
Konstant	70.3	(0.0)	98.0	(0.1)
Norske øvrige, ref				
Innvandrere, norske borgere				
Norden	-5.1	(0.1)	-3.0	(0.1)
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	-5.1	(0.2)	-3.5	(0.2)
Nye EU-land etter 2004	-21.4	(0.3)	-21.5	(0.3)
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	-36.8	(0.2)	-36.6	(0.2)
Nord-Amerika/Oseania	-1.6	(0.2)	-1.7	(0.2)
Afrika	-33.5	(0.2)	-24.8	(0.2)
Asia med Tyrkia	-30.7	(0.1)	-26.0	(0.1)
Latin-Amerika og Karibia	-20.1	(0.3)	-16.0	(0.3)
Utenlandske statsborgere				
Norden	-27.5	(0.3)	-28.1	(0.3)
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	-26.5	(0.2)	-29.9	(0.2)
Nye EU-land etter 2004	-60.0	(0.1)	-56.7	(0.1)
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	-50.7	(0.4)	-48.7	(0.4)
Nord-Amerika/Oseania	-27.8	(0.6)	-35.0	(0.5)
Afrika	-47.3	(0.4)	-31.8	(0.4)
Asia med Tyrkia	-43.5	(0.2)	-36.2	(0.2)
Latin-Amerika og Karibia	-37.9	(0.6)	-36.8	(0.6)
Mann (kvinne= ref)			-2.6	(0.0)
55-74 år Ref				
20-24			-23.2	(0.1)
25-34			-23.1	(0.1)
35-54			-10.7	(0.1)
Høy utdanning II ref				
Kort utdanning			-35.4	(0.1)
Videregående utdanning			-20.4	(0.1)
Høgskole/Univeristet I			-7.5	(0.1)
R2	0.09		0.18	
N	3 484 089		3 484 089	

Koeffisientene kan tolkes som endring i valgdeltakelse i prosentpoeng når man går fra lav til høy verdi på den uavhengige variabelen

SE: Standardfeil i parentes, multiplisert med 100

Pr > |t| < .0001 for alle effekter

Befolkningen ellers (Født i Norge med to norskfødte foreldre, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder, Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre). Norskfødte med innvandrerforeldre er ikke med i modellene.

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

At valgdeltakelsen blant innvandrere er lavere enn blant befolkningen ellers er ikke i seg selv særlig oppsiktsvekkende. Det er kanskje mer oppsiktsvekkende at deltakelsen også er klart lavere blant barna til innvandrerne (norskfødte med innvandrerforeldre). I regresjonsanalysen i tabell 3.6 kontrollerer for kjønn, alder og utdanningsnivå for dem mellom 20 og 40 år. Valgdeltakelse er rundt 17 prosentpoeng lavere for dem som har foreldre fra Asia sammenliknet med befolkningen ellers (modell 1). Når vi kontrollerer for bakgrunnsvariabler (modell 2) synker forskjellen bare med rundt 1 prosentpoeng. Forskjellen er da rundt 16 prosentpoeng lavere. Blant dem med foreldre fra Afrika er synker forskjellen med omtrent 2,5 prosentpoeng. Blant dem mellom 20 og 40 år som har foreldre fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia (som inkluderer mange fra det tidligere Jugoslavia) synker forskjellen med rundt 4 prosentpoeng.

Tabell 3.6 Stemte i 2023. Norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med befolkningen ellers (mellom 20-40 år). Modell 1 Norskfødte med innvandrerforeldre *landgruppe. Modell 2 Norskfødte med innvandrerforeldre *landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Ustandardisert regresjonskoeffisienter multiplisert med 100 (OLS)

	Modell 1	SE	Modell 2	SE
Konstant	58.4	(0.1)	87.5	(0.1)
Norske øvrige, ref				
Norskfødte med innvandrerforeldre				
Norden	-2.1	(0.2)	-2.1	(0.2)
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	-0.7	(0.2)	-2.0	(0.2)
Nye EU-land etter 2004	-6.8	(0.5)	-6.0	(0.5)
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	-23.7	(0.6)	-19.4	(0.5)
Nord-Amerika/Oseania	1.0	(0.3)	-1.4	(0.3)
Afrika	-14.6	(0.4)	-11.6	(0.4)
Asia med Tyrkia	-17.0	(0.2)	-15.7	(0.2)
Latin-Amerika og Karibia	-10.8	(0.5)	-6.3	(0.4)
Mann (kvinne= ref)			-3.5	(0.1)
35-40, ref				
20-24			-5.8	(0.1)
25-34			-7.3	(0.1)
Høy utdanning II ref				
Kort utdanning			-45.6	(0.2)
Videregående utdanning			-28.7	(0.1)
Høyskole/Universitet I			-12.4	(0.1)
R2	0.01		0.10	
N	1 128 873		1 128 873	

Koeffisientene kan tolkes som endring i valgdeltakelse i prosentpoeng når man går fra lav (ref) til høy verdi på den uavhengige variabelen

SE: Standardfeil i parentes, multiplisert med 100

Pr > |t| < .0001 for alle effekter

Befolkningen ellers (Født i Norge med to norskfødte foreldre, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder, Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre). Innvandrere er ikke med i modellene.

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

3.6. Kun 1 av 4 fra Afrika, Asia stemte både 2019 og 2023

Tabellene tidligere i dette kapitlet viser kun gjennomsnittet etter landbakgrunn ved hvert valg. Den viser at det er en nedgang for de fleste innvandrere. Men valgdeltakelsen svinger over livsløpet, den er høyest midt i livet og synker mot slutten, den er i gjennomsnitt også lavere blant de yngste. Innvandrere fra Vest-Europa og Norden er i gjennomsnitt eldre enn den øvrige befolkningen, mens innvandrere fra Afrika, Asia etc. er i gjennomsnitt yngre. Denne alderssammensetningen kan derfor påvirke de gjennomsnittstallene vi ser i tabellene. Videre kommer det nye innvandrere inn blant de stemmeberettigede, ofte er valgdeltakelsen blant dem som har stemmerett ved første valg lavere sammenliknet med dem som har vært lengre landet. Det er ikke den samme populasjonen vi studerer fra valg til valg. Dermed kan tverrsnittsmålinger av valgdeltakelse ved to valg gjøre det vanskelig å avdekke om valgdeltakelsen går opp eller ned blant innvandrere. Fra 2023 har vi for første gang et fullstendig register over de valgdeltakelsen blant de stemmeberettigede ved to kommunevalg. Vi kan derfor vise endringen i valgdeltakelsen blant de samme stemmeberettigede uten utvalgsusikkerhet. Tallene for disse endringene kan også vises for en rekke bakgrunnskjenner vi har tilgang til i registrene. I denne omgang ser vi imidlertid kun på innvandringskategori og landbakgrunn.

I tabell 3.7 viser vi andelen som har stemt i de to siste kommunevalgene, for dem som hadde stemmerett i begge valgene. Dette gir fire utfall:

- Stemte hverken i 2019 eller i 2023
- stemte kun i 2019
- stemte kun i 2023
- stemte både i 2019 og 2023

Blant norskfødte med to norskfødte foreldre er det 61 prosent som har stemt i begge valg. For alle innvandrerne er andelen som har stemt i begge valg lavere. Blant innvandrere, som er norske statsborgere, fra Norden, Vest-Europa (EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden) og Nord-Amerika og Oseania er andelen over 50 prosent. For alle andre landbakgrunner er andelen under 50 prosent. Lavest er den for utenlandske statsborgere fra Nye EU-land etter 2004, den er beskjedne 5 prosent. 85 prosent av disse stemte hverken i 2019 eller 2023. Til sammenlikning var det 41 prosent blant utenlandske statsborgere fra EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden som ikke stemte i noen av valgene, tilsvarende tall for innvandrere fra Nor-Amerika/Oseania og Norden er 45 prosent.

For utenlandske statsborgere fra Afrika var det 58 prosent som deltok hverken i 2019 eller 2023, for dem fra Asia var det 56 prosent som ikke deltok i de to valgene.

Ser vi på dem fra Afrika eller Asia som er blitt norske statsborgere er det rundt 46 prosent som ikke deltok i noen av valgene. Det samme gjelder for norskfødte med to innvandrerforeldre fra Afrika eller Asia, der er det 44-48 prosent som ikke deltok i noen av de to valgene. Blant norskfødte med to norskfødte foreldre var det kun 19 prosent som ikke deltok i noen av valgene. Tallene i tabell 3.7 bekrefter altså det vi har beskrevet tidligere i kapitlet.

Tabell 3.7 Andel som stemte hverken i 2019 eller 2023, kun i 2019, kun i 2023 eller både i 2019 og 2023. Innvandringskategori og landbakgrunn. Blant dem som hadde stemmerett ved begge valgene. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 og 2023 Prosent.

	Stemte hverken i 2019 eller 2023	Stemte kun i 2019	Stemte kun i 2023	Stemte både i 2019 og 2023
I alt	24.6	11.1	9.3	54.9
Norskfødt med to norskfødte foreldre, norske borgere	19.2	10.3	9.4	61.1
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre, norske borgere	30.0	11.0	10.4	48.6
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre, norske borgere	22.0	10.7	10.2	57.0
Innvandrere, norske borgere	43.9	17.9	9.5	28.8
Norden	20.6	10.6	10.1	58.7
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	22.8	11.2	8.9	57.1
Nye EU-land etter 2004	45.5	12.5	12.3	29.8
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	53.9	15.3	9.7	21.1
Nord-Amerika/Oseania	22.1	11.5	10.0	56.4
Afrika	45.9	22.5	8.6	23.0
Asia med Tyrkia	45.5	19.2	9.2	26.1
Latin-Amerika og Karibia	38.7	15.1	10.8	35.4
Norskfødt med to utenlandsfødte foreldre, norske borgere	43.1	19.2	9.9	27.7
Norden	22.1	10.4	9.3	58.3
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	20.8	12.7	10.0	56.6
Nye EU-land etter 2004	34.8	11.8	10.8	42.7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	54.8	17.4	10.4	17.4
Nord-Amerika/Oseania	15.8	10.0	5.1	69.1
Afrika	47.7	22.1	8.1	22.0
Asia med Tyrkia	43.7	20.3	10.3	25.8
Latin-Amerika og Karibia	44.9	17.2	10.6	27.4
Norskfødt, en norskfødt foreldre, norske borgere	24.5	11.8	10.9	52.8
Norden	21.9	11.0	10.9	56.2
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	21.6	11.2	10.7	56.6
Nye EU-land etter 2004	26.0	11.4	12.2	50.5
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	34.4	15.4	11.1	39.2
Nord-Amerika/Oseania	20.6	10.6	9.5	59.3
Afrika	31.4	14.3	10.6	43.7
Asia med Tyrkia	35.7	14.6	11.7	38.1
Latin-Amerika og Karibia	32.5	14.4	12.3	40.9
Utenlandske statsborgere	63.0	11.0	7.1	18.9
Norden	45.8	12.0	9.8	32.5
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	41.3	13.6	8.8	36.3
Nye EU-land etter 2004	84.8	5.8	4.6	4.7
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	73.2	11.0	6.8	9.0
Nord-Amerika/Oseania	44.6	13.1	9.0	33.4
Afrika	57.8	19.8	7.6	14.9
Asia med Tyrkia	55.9	18.9	8.4	16.8
Latin-Amerika og Karibia	57.2	15.0	9.8	18.0

Kilde: Valgdeltakelse, Statistisk sentralbyrå

3.7. Valgdeltakelse etter innvandringsgrunn og botid

Mange av innvandrerne som kommer til Norge, kommer for kortere perioder blant annet som arbeidsinnvandrere. Det er grunn til å tro at disse vil i mindre grad «slå rot» i Norge sammenliknet med dem som er kommet for å bli og skape seg en fremtid i Norge. En stor andel av de utenlandske statsborgerne med stemmerett i lokalvalgene er arbeidsinnvandrere. Og det er kanskje ikke så rart at valgdeltakelsen blant disse er lavere enn innvandrere som blir norske statsborgere, stifter familie og planlegger et liv i Norge (blir naturalisert). I SSB benyttes flere kategoriseringer av innvandringsgrunn, vi benytter en 5-delt inndeling:

- Arbeidsinnvandrer
- Familieinnvandring
- Flyktning
- Utdanning
- Uoppgitt og annet

Registeret over innvandringsgrunn er langt fra fullstendig, innvandrere som kom før 1990 er i stor grad ikke med. Nordiske borgere trenger ikke registrere seg om de bosetter seg i Norge, og er ikke med i registeret. Alle innvandrere fra Norden har verdien 'Uoppgitt og annet'. Det er relativt få som har kommet som følge av utdanning, kun 4 prosent. Arbeid er rundt 25 prosent, men i realiteten er den høyere siden mange arbeidsinnvandrere som kom å 1970 og 1980 tallet samt nordiske borgere egentlig hører hjemme her. Om lag 23 prosent av alle innvandrerne havner i kategorien andre. Rundt 30 prosent har kommet som følge av familieinnvandring. Rundt 20 prosent er flyktninger (se Kleven og Bergseteren 2022).

Blant innvandrerne fra 'Nye EU-land etter 2004' (EU-land i Øst-Europa) ser vi stor forskjell på utenlandske og norske statsborgere blant arbeidsinnvandrerne. Valgdeltakelsen er 8 prosent blant de utenlandske statsborgerne, men 37 prosent blant de som har blitt norske statsborgere. Forskjellene er mindre mellom norske og utenlandske statsborgere for de andre landgruppene, når vi ser innenfor samme innvandringsgrunn. For eksempel er valgdeltakelsen 32 prosent blant flykninger med bakgrunn fra Afrika som er blitt norske statsborgere, men den er 23 prosent blant de som er utenlandske statsborgere fra Afrika. Blant norske borgere som har familieinnvandret fra Asia er deltakelsen 35 prosent, mens den er 28 prosent blant familieinnvandrede som ikke er norske statsborgere.

Generelt ser vi at valgdeltakelsen er høyere blant dem som er blitt norske statsborgere. Men den er for de fleste landgruppene langt unna nivået for øvrige velgere. Det er nok fortsatt sånn at «valgdadferden preges av hjemlandet» som SSB skrev på midten av 1990-tallet (Faye 1995). Deltakelsen er høyere blant innvandrere som kommer fra nordiske og vesteuropeiske land. Innvandrere fra disse landene «kjenner igjen» partisystemet, og kan raskere sette seg inn i saker på den norske politiske dagsorden. Men blant arbeidsinnvandrere fra 'EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden' (Vest-Europa), som er utenlandske borgere, er deltakelsen klart lavere enn blant øvrige velgere. Mange av disse arbeidsinnvandrere er i 20 og 30 årene en alder hvor også deltakelsen er lavere blant øvrige velgere.

Tabell 3.8 Valgdeltakelse blant innvandrere etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023.

	Arbeidsinnvandrere	Familieinnvandring	Flyktning	Utdanning
I alt	19	30	29	42
Norske borgere	46	35	31	49
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	69	54	34	78
Nye EU-land etter 2004	42	38	36	56
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	37	35	24	49
Nord-Amerika og Oseania	64	60	63	74
Afrika	43	28	32	43
Asia med Tyrkia	40	35	32	44
Latin-Amerika og Karibia	56	43	46	62
Utenlandske borgere	16	24	21	37
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	38	38	48	50
Nye EU-land etter 2004	8	12	18	34
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	20	18	10	33
Nord-Amerika og Oseania	39	34	18	51
Afrika	28	24	23	28
Asia med Tyrkia	28	28	22	30
Latin-Amerika og Karibia	34	31	27	42

Norden utenom Norge holdt utenfor pga fri bevegelsesfrihet i Norden

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Det tar tid å sette seg inn i det politiske systemet i et nytt land, og det tar tid å lære seg språket, normene og reglene i et nytt samfunn. En rimelig hypotese er derfor at de innvandrerne som har vært lenge i Norge, i større grad vil delta i valgene enn de som har vært her kort tid. Alternativt kan det være motsatt, at nyankomne innvandrere er mer entusiastiske og vil ta del i valgene, mens de som har vært lenge i landet, muligens kan miste litt av motivasjonen ettersom de blir eldre.

Videre er det innført ordninger med introduksjonsprogram som lærer innvandrere som er flyktninger om det norske samfunnet og det norske politiske systemet. En kan også tenke seg at nyankomne innvandrere i dag vil bli fortere integrert i det norske politiske systemet siden det nå er flere fra samme land i Norge som kan sette dem inn i det politiske liv.

I stortingsvalgene 1997–2009 har valgdeltakelsen blant innvandrere som har bodd i Norge i 30 år eller mer, generelt ligget 20-30 prosentpoeng høyere enn blant dem som har bodd i Norge under 10 år. Dette stemmer overens med hypotesen om at jo lenger man bor i et land, jo bedre tilpasser man seg landets politiske liv, og valgdeltakelsen stiger. Analysene av kommunevalget 2015 og stortingsvalget 2017 viste imidlertid at det er en ganske svak sammenheng mellom botid og valgdeltakelse.

Et forstyrrende element i analyser av botid er at alder og botid er korrelert, jo høyere botid jo høyere alder. Alder er som nevnt korrelert med valgdeltakelse, tidligere analyser kan derfor bære preg av at en ikke har klart å isolere alderseffekten fra botidseffekten. I den internasjonale litteraturen er det også blitt påpekt at det er vanskelig å isolere konteksteffekten (periodeeffekt) av den politiske situasjonen når innvandrerne kommer til landet fra botiden (se White 2023).

I tabell 3.9 har vi delt inn botid etter under 5 år, 5 til 9 år 10-19 år, 20-29 år og over 30 år. Nordiske borgere har stemmerett hvis de er bosatt i riket senest 30 juni i valgåret, andre utenlandske statsborgere må ha hatt lovlig opphold i minst 3 år per 30 juni. Norsk statsborgerskap innvilges normalt ikke til personer som har bodd mindre enn åtte år i riket i løpet av de siste elleve årene. For norske statsborgere er det derfor ingen med 5 år eller kortere botid. De fleste innvandrere har vært relativt kort i Norge. Den lengste kategorien er derfor satt til over 30 år. En person som har innvandret og oppholdt seg 30 år i Norge vil ha opplevd 15 valgkamper eller mer (regnet med både stortingsvalg og kommunestyrevalg).

Sammenlikner vi dem som har vært i Norge i over 30 år med de som har vært kortere er mønsteret at deltakelsen stiger med botid. Ser vi på utenlandske statsborgere fra 'Nye EU-land etter 2004' er deltakelsen klart høyere blant de som har vært i Norge 20 år eller lenger. Men hvis for eksempel istedenfor ser på forskjellene blant norske borgere fra Afrika og Asia er forskjellene svært beskjedne. For dem fra Afrika er deltakelsen på 40 prosent blant dem som har opphold i 30 år eller mer til sammenlikning er deltakelsen på 27 prosent blant dem med botid mellom 5 og 9 år. Ser vi på de utenlandske statsborgerne fra Afrika er faktisk trenden omvendt, de med lengst botid er de som deltar minst. 19 prosent, mot 26 prosent blant dem som har vært i Norge i under 5 år. Det kan være relevant å trekke inn flere variabler i en statistisk modell for å forsøke å isolere effekten av botid. Men utfra tabell 3.9 kan vi slå fast at det ikke er en enkel sammenheng mellom botid og valgdeltakelse.

Tabell 3.9 Valgdeltakelse blant innvandrere etter botid, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023.

	Under 5 år	5 - 9 år	10 - 19 år	20 - 29 år	30 år eller mer
Norske borgere, innvandrere					
Norden utenom Norge	49,7	58,1	63,1	68,7	73,0
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	41,4	57,1	57,1	63,2	70,2
Nye EU-land etter 2004	36,6	39,4	39,2	38,1	50,3
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	33,0	33,3	30,9	31,0	25,5
Nord-Amerika og Oseania	33,9	60,1	58,4	62,4	73,6
Afrika	26,4	26,8	29,4	34,5	39,5
Asia med Tyrkia	32,1	31,0	31,9	33,2	41,2
Latin-Amerika og Karibia	49,4	48,0	44,3	42,4	48,6
Utenlandske statsborgere					
Norden utenom Norge	31,6	32,5	38,3	46,4	55,1
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	29,8	35,2	41,3	53,1	57,7
Nye EU-land etter 2004	7,6	8,9	9,4	32,9	30,5
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	21,6	20,7	14,4	14,2	11,1
Nord-Amerika og Oseania	35,4	37,3	36,3	42,1	48,9
Afrika	26,3	22,0	22,8	20,6	19,2
Asia med Tyrkia	28,4	24,5	25,3	24,4	25,9
Latin-Amerika og Karibia	38,7	31,7	26,9	24,9	26,9
Statløs og uoppgitt	19,0	12,2	10,6	12,5	6,7

Kilde: Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

4. Representanter

En sentral oppgave i valgstatistikken har helt fra starten vært å produsere statistikk over representantenes bakgrunnskjenntegn. Det er rimelig å hevde at legitimiteten til et representativt demokrati forutsetter at folkevalgte organer ikke utelukkende består av visse sosiale sjikt i samfunnet (som f.eks. hvite menn mellom 45 og 70 år med universitetsutdannelse). Men hverken Grunnloven eller Valgloven stiller noen krav til «demografisk representasjon» i kommunestyrer eller fylkesting. Primært stemmer vi i vårt representative demokrati på meninger og velger representanter etter geografiske inndelinger.

SSB rapporterer jevnlig til FN og andre overnasjonale organer om kjønnsbalanse og andre fordelinger blant representantene i våre folkevalgte organer. I FNs tusenårsmål er det for eksempel formuleringer om at minoriteter skal være representert fysisk i styrende organer. I noen stater er det muligens enkelt å definere hva en mener med minoriteter og dermed også måle hvor godt denne minoriteten er representert. I Norge er ikke dette like enkelt siden det er urfolk og flere minoriteter i Norge. Samene har status som urfolk i Norge. Jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, skogfinner og romer har status som nasjonale minoriteter. Personer med innvandrerbakgrunn kan også være minoriteter, men de består av folk med bakgrunn fra mange forskjellige land, folkegrupper og klaner. Det er derfor ikke så enkelt å hevde at minoritetene er representert selv om det er en representant med minoritetsbakgrunn i en forsamling. En kan hevde at innvandrere vil alltid ha noe til felles ved at de har kommet utenfra, må sette seg inn i et nytt språk en ny kultur osv., kan ha felles opplevelse av utenforskap og etnisk diskriminering, og det kan være en verdi at de folkevalgte organer oppviser en forskjellighet. I valgstatistikken undersøker vi ikke om folkevalgte organer samsvarer nøyaktig proporsjonalt med enhver kombinasjon av bakgrunnskjenntegn, men vi er opptatt av å undersøke hvorvidt de folkevalgte organer kan vise en forskjellighet etter noen utvalgte bakgrunns kjenntegn.

I faglitteraturen skilles det mellom ulike former for representasjon (Pitkin 1967). Det proporsjonalistiske perspektivet innebærer at en forsamling av representanter ligner på dem de representerer med hensyn til sosiodemografiske kjenntegn som kjønn, alder, yrke, etnisk bakgrunn. Talspersoner for dette perspektivet vil hevde at et politisk organ ikke er representativ for dem de skal representere hvis det er store forskjeller mellom de som representerer og de som blir representert. For eksempel hvis det kun er menn som er folkevalgte vil de hevde at disse ikke kan representere kvinner. «Liberal representasjonsteori» på den annen side innebærer at representanten skal være uavhengig av bindinger til dem vedkommende representerer, og ha kommunens eller nasjonens interesse i tankene. I liberal representasjonsteori vil derfor ikke den sosiodemografiske bakgrunnen til representantene eller sammensetningen med hensyn til sosiodemografisk bakgrunn tillegges noe særlig vekt (se Pitkin 1967). I praksis er de listene partiene setter opp et kompromiss mellom det «proporsjonalistiske» og det «liberale» perspektivet. Partiene setter opp sine lister slik at folk med ulike demografiske kjenntegn til en viss grad «kan kjenne igjen sine egne» blant noen på listen.

Det er ikke gitt at «proporsjonalistisk» eller «demografisk» representasjon er et mål i seg selv. Å legge vekt på representantenes bakgrunnskjenntegn vil ha sine fordeler og ulemper. En vanlig innvending er at vi bør velge de beste i blant oss, og at de mest talentfulle kan bli vraket som følge av hensynet til en proporsjonal fordeling. Videre er det vanskelig å finne frem til en proporsjonal fordeling jo flere bakgrunnskjenntegn vi vektlegger. Er vi opptatt av forskjeller i representasjon mellom kvinner og menn, er dette ganske enkelt, siden omtrent halvparten av velgerne er kvinner, så er det tilforlatelig å hevde at da bør også halvparten av representantene være kvinner. Men hvis vi skal kombinere dette med andre kjennetegn, som yrkesbakgrunn, alder, sivil status, utdanning, inntekt, etnisk eller kulturell bakgrunn, går regnestykket simpelthen ikke opp i et kommunestyre eller fylkesting. I henhold til kommuneloven er det riktignok ingen grense for hvor mange medlemmer et kommunestyre kan ha. Det er derimot satt minimumskrav med hensyn til antall innbyggere i kommunen og medlemstallet skal være et oddetall. Som minimum skal kommunestyret ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere. Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere. Men det er opp til kommunestyret selv å fastsette antallet. Teoretisk kan medlemstallet i et kommunestyre være høyere enn Stortingets 169 representanter, men ingen norske kommunestyrer er av den størrelsesorden. De tallmessig største kommunestyrene finner vi i Bergen, Trondheim og Stavanger hvor det er 67 medlemmer. I Oslo som er Norges desidert største kommune er det til sammenlikning 59 medlemmer. Det vil dermed alltid være noen som kan hevde at de ikke er rett representert i en folkevalgt forsamling. En perfekt matematisk gjenspeiling av de stemmeberettigede med hensyn til en rekke individuelle kjennetegn er umulig å oppnå i folkevalgte organer uten å måtte innføre eksplisitte stratifiseringer. I Kommuneloven er det tatt inn bestemmelser som skal sikre at det er en kjønnsbalanse i formannskap, og andre valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer. Men disse bestemmelsene trer inn først etter at kommunestyret er valgt. Det er som tidligere nevnt ingen krav om deskriptiv representasjon ved et kommune-, bydels- eller fylkestingsvalg. Vi legger ikke an et «proporsjonalistisk» perspektiv, men er opptatt av å beskrive kommunestyrerepresentantene med hensyn til innvandrerkategori, parti og kjønnsfordeling. Vi ser kun på dem som er valgt inn, i kommunestyrer vil det også sitte en del medlemmer som er vararepresentanter. Det er ikke nødvendigvis 100 prosent samsvar mellom fordelingen etter innvandrerkategori til dem som er valgt inn og dem som til enhver tid møter i kommunestyret.

4.1. 99 prosent av kommunestyrerepresentanter er norske statsborgere

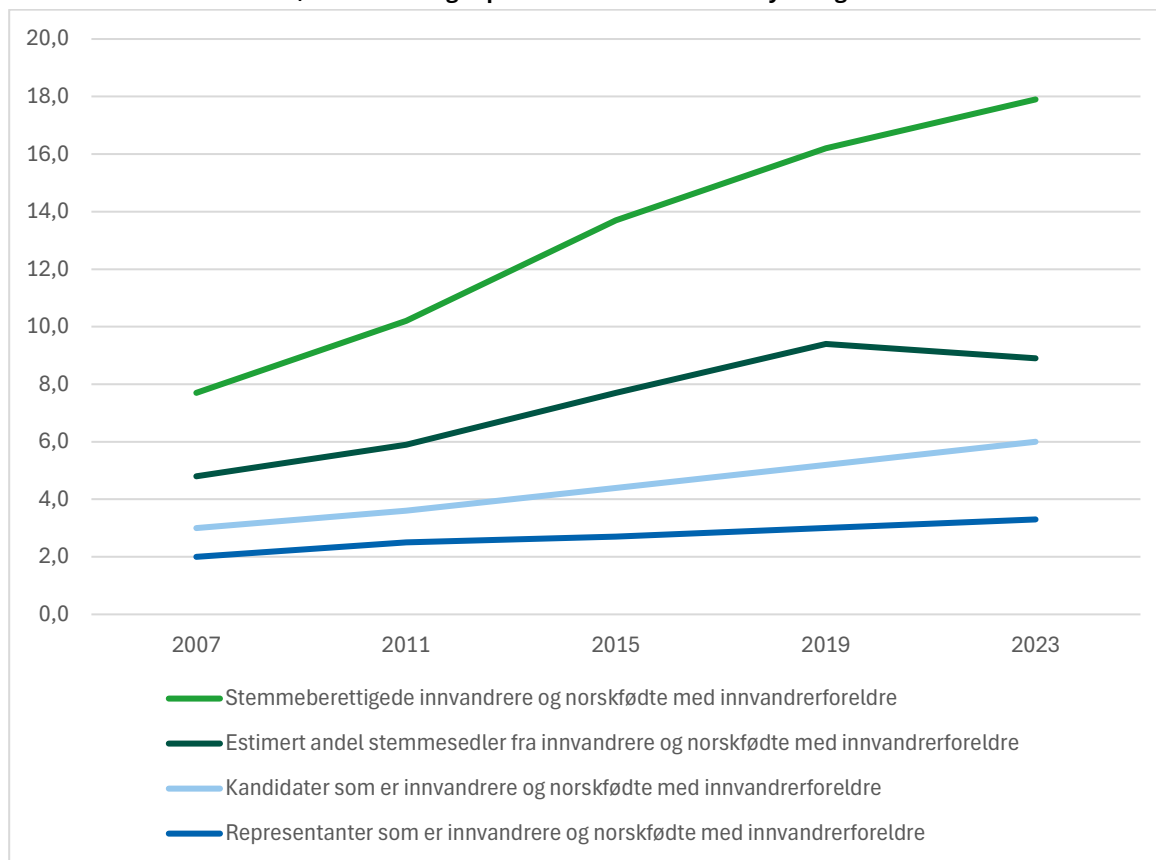
Utenlandske statsborgere utgjør 9 prosent av de stemmeberettigede i det siste lokalvalget. Men kun 1 prosent av kommunestyrerepresentantene har et annet statsborgerskap enn norsk. Det er på nivå med tidligere valg. De fleste representantene med utenlandsk statsborgerskap er fra Norden eller vesteuropeiske stater. I den videre analysen deler vi ikke inn etter statsborgerskap.

4.2. 3,3 prosent av representantene er innvandrere eller er barn av innvandrere

I tabell 4.1 fremstiller vi antall kommunestyrerepresentanter i 2023 etter innvandringskategori. Den største gruppen i norske kommunestyrer er norskfødte med to norskfødte foreldre, de utgjør 92 prosent av representantene. Den nest største er norskfødte med en norskfødte forelder, litt over 3 prosent. Innvandrere kommer som nummer tre, 3 prosent. Kun 0,5 prosent er i gruppen norskfødte med to innvandrerforeldre. Utenlandsfødte, to norskfødte foreldre er også rundt 0,5 prosent.

Litt over halvparten av representantene med innvandrerbakgrunn i 2023 er menn

53 prosent av representantene med innvandrerbakgrunn i 2019 er menn. Det er omtrent på samme nivå som ved tidligere valg. Ser vi på andelen blant representantene uten innvandrerbakgrunn er 60 prosent menn. Det er altså en bedre balanse blant dem med innvandrerbakgrunn.

Figur 4.1 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter stemmeberettigede, estimert andel stemmesedler, kandidater og representanter. Kommunestyrevalgene 2007-2023. Prosent

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Valgdeltakelse. Statistisk sentralbyrå

Det var først i forbindelse med kommunestyrevalget i 2007 SSB begynte å lage statistikk over antall kandidatene og representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyrene (fra 2003 kun representanter). I figur 4.1 viser vi prosentandel stemmeberettigede med innvandrerbakgrunn, godkjente stemmer fra velgere med innvandrerbakgrunn, kandidater med innvandrerbakgrunn og til sist representanter med innvandrerbakgrunn. Andelen representanter med innvandrerbakgrunn har økt svakt. I 1983, da alle utenlandske statsborgere fikk stemmerett og ble valgbare til folkevalgte organer ble det rapportert om 8 innvandrere fra Afrika, Asia og Latin-Amerika i kommunestyrene (Bolstad 1983). Det er grunn til å tro at det reelle tallet på innvandrere var noe høyere, siden opptellingen kun handlet om innvandrere fra Afrika, Asia og Latin-Amerika. I 2019 var det 281 representanter med innvandrerkategoriene 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre'. Det utgjorde 3,0 prosent.

I 2023 ser vi en beskjeden økning til 301 representanter med denne bakgrunnen, det vil si en andel på 3,3 prosent. Til sammenlikning var andelen på 2 prosent i 2007. Andelen kandidater har økt fra 3 prosent i 2007 til 6 prosent i 2023. Økningen i andelen stemmeberettigede i gruppen 'innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre' stiger raskere enn andelen med innvandrerbakgrunn på listene og ikke minst andelen med innvandrerbakgrunn i norske kommunestyrer. Siden valgdeltakelsen, i denne gruppen, sank relativt mer enn dem uten innvandrerbakgrunn ser vi for første gang en beskjeden nedgang i andelen optalte stemmer fra denne gruppen.

**Tabell 4.1 Representanter til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn.
Kommunestyrevalget 2019 og 2023. Antall.**

	2019			2023		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	9 342	5 560	3 782	9 111	5 410	3 701
Norskfødt med to norskfødte foreldre	8 669	5 199	3 470	8 417	5 034	3 383
Innvandrere	245	126	119	257	134	123
Landbakgrunn						
Norden	48	21	27	45	23	22
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	43	24	19	39	20	19
Nye EU-land etter 2004	17	4	13	37	15	22
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	19	6	13	19	6	13
Nord-Amerika og Oseania	5	3	2	4	1	3
Afrika	39	29	10	24	24	25
Asia med Tyrkia	62	35	27	67	45	22
Latin-Amerika og Karibia	12	4	8	6	0	6
Norskfødte med to innvandrerforeldre	36	24	12	44	25	19
Foreldres landbakgrunn						
Norden	1	1	0	0	1	1
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	0	0	0	2	4	6
Nye EU-land etter 2004	1	1	0	1	1	0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	1	1	0	1	0	1
Nord-Amerika og Oseania	0	0	0	0	0	0
Afrika	9	7	2	4	4	0
Asia med Tyrkia	22	13	9	30	15	15
Latin-Amerika og Karibia	2	1	1	1	1	0
Norskfødt, en norskfødt forelder og en utenlandsfødt foreldre	269	140	129	292	161	131
Utenlandsfødt foreldres landbakgrunn						
Norden	114	70	44	127	75	52
Vest-Europa utenom Norden	65	33	32	77	44	33
Nye EU-land etter 2004	12	3	9	13	4	9
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	4	2	2	3	2	1
Nord-Amerika og Oseania	33	18	15	29	18	11
Afrika	8	3	5	11	4	7
Asia med Tyrkia	25	7	18	27	11	16
Latin-Amerika og Karibia	8	4	4	5	3	2
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre; Fødeland	51	31	20	41	22	19
Norden	20	13	7	20	11	9
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	18	11	7	13	6	7
Nye EU-land etter 2004	0	0	0	1	1	0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	0	0	0	0	0	0
Nord-Amerika og Oseania	7	4	3	4	3	1
Afrika	1	0	1	0	0	0
Asia med Tyrkia	4	2	2	2	0	2
Latin-Amerika og Karibia	1	1	0	1	1	0
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre, Fødeland	72	40	32	60	34	26
Norden	17	8	9	14	10	4
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	10	2	8	9	3	6
Nye EU-land etter 2004	0	0	0	0	0	0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	0	0	0	0	0	0
Nord-Amerika og Oseania	19	15	4	11	6	5
Afrika	2	0	2	3	2	1
Asia med Tyrkia	21	13	8	21	11	10
Latin-Amerika og Karibia	3	2	1	2	2	0

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.2 Kandidater til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2019 og 2023. Antall.

	2019			2023		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	54 254	30 996	23 258	53 363	30 870	22 493
Norskfødt med to norskfødte foreldre	48 989	28 241	20 748	47 616	27 846	19 770
Innvandrere	2 638	1 329	1 309	2 927	1 483	1 444
Norden	442	207	235	448	234	214
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	414	215	199	443	245	198
Nye EU-land etter 2004	269	88	181	355	133	222
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	230	80	150	269	90	179
Nord-Amerika og Oseania	81	44	37	73	39	34
Afrika	381	220	161	422	241	181
Asia med Tyrkia	707	419	288	797	467	340
Latin-Amerika og Karibia	114	56	58	119	44	75
Norskfødte med to innvandrerforeldre	203	112	91	253	145	108
Norden	27	12	15	19	6	13
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	24	16	8	32	24	8
Nye EU-land etter 2004	8	6	2	13	9	4
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	13	6	7	17	10	7
Nord-Amerika og Oseania	7	5	2	5	2	3
Afrika	18	8	10	30	14	16
Asia med Tyrkia	96	56	40	125	75	50
Latin-Amerika og Karibia	10	3	7	11	4	7
Norskfødt, en norskfødt forelder og en utenlandsfødt foreldre	1 759	963	796	1 870	1 039	831
Utenlandsfødt foreldres landbakgrunn						
Norden	749	437	312	731	429	302
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	449	243	206	498	273	225
Nye EU-land etter 2004	69	34	35	81	44	37
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	28	12	16	33	16	17
Nord-Amerika og Oseania	205	119	86	225	130	95
Afrika	68	31	37	74	35	39
Asia med Tyrkia	135	76	59	167	84	83
Latin-Amerika og Karibia	56	28	28	61	28	33
Utenlandsfødt, en norskfødt foreldre, Fødeland	288	156	132	306	152	154
Norden	124	69	55	140	73	67
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	93	52	41	80	40	40
Nye EU-land etter 2004	1	1	0	3	2	1
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	5	2	3	2	1	1
Nord-Amerika og Oseania	38	19	19	44	21	23
Afrika	4	3	1	10	2	8
Asia med Tyrkia	17	8	9	17	8	9
Latin-Amerika og Karibia	6	2	4	10	5	5
Utenlandsfødt, to norskfødte foreldre, Fødeland	377	195	182	391	205	186
Norden	93	50	43	96	62	34
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	46	24	22	53	27	26
Nye EU-land etter 2004	3	3	0	3	3	0
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	2	1	1	2	0	2
Nord-Amerika og Oseania	68	38	30	65	33	32
Afrika	25	14	11	29	16	13
Asia med Tyrkia	98	42	56	93	37	56
Latin-Amerika og Karibia	42	23	19	50	27	23

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

4.3. 1 av 3 av representanter i gruppen 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre' kommer fra Asia

Det er «innvandrere-representanter» fra alle verdensregionene (tabell 4.1). Blant kommunestyre-representantene i gruppen 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre' er det flest med bakgrunn fra Asia, 32 prosent har bakgrunn herfra. Det er omtrent som forrige lokalvalg i 2019. 15 prosent er fra Norden. 14 prosent er fra landgruppen 'EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden'. 13 prosent har bakgrunn fra 'Nye EU-land etter 2004', dette er en økning siden 2019. 9 prosent er fra Afrikanske land, det er en nedgang siden 2019. 7 prosent er fra Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia.

I tabell 4.2 fremstiller vi antall kandidater i 2019 og 2023 etter innvandringskategori og landgruppe, samt etter menn og kvinner.

Alle de landsdekkende partiene nominerer kandidater med innvandrerbakgrunn på listene sine i noen av kommunene. Alle partiene som er representanter på Stortinget, har også representanter med innvandrerbakgrunn i kommunestyrene. Arbeiderpartiet, Høyre, SV og Frp har flest i absolutte tall.

Tabell 4.3 Partienes representanter etter 6-delt innvandrerbakgrunn. Kommunestyrevalget 2023. Absolutte tall

	I alt	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre
I alt	9 111	205	529	2 255	1 484	169	396	308	1 851	1 007	907
Født i Norge med to norskfødte foreldre	8 417	174	453	2 072	1 436	136	368	281	1 701	943	853
Innvandrere	257	16	35	85	11	16	10	10	40	17	17
Norskfødte med innvandrerforeldre	44	1	5	17	2	0	0	2	10	3	4
Utenlandsfødte med én norskfødt foreldre	41	2	2	9	6	1	1	2	9	4	5
Norskfødte med én utenlandsfødt forelder	292	11	33	59	26	14	10	11	74	33	21
Utenlandsfødte med to norskfødte foreldre	60	1	1	13	3	2	7	2	17	7	7

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

4.4. Litt over halvparten i gruppen 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre' representerer Ap, SV eller Rødt

34 prosent av alle representantene med innvandrerbakgrunn representerer Arbeiderpartiet. Det er en nedgang fra valget i 2019. I 2015 var andelen 45 prosent (Tabell 4.4). Høyre er nest størst med 17 prosent. SV er det tredje største med 13 prosent. Sammenliknet med 2015 er det flere som representerer SV, Rødt og MDG. I den andre enden av skalaen finner vi Kristelig Folkeparti, Venstre og Senterpartiet.

Arbeiderpartiet har flest representanter med innvandrerbakgrunn fra Asia og Afrika, 69 prosent av partiets innvandrere-representanter har bakgrunn herfra. Blant Sosialistisk Venstrepartis representanter med innvandrerbakgrunn er 56 prosent fra Afrika eller Asia, mens blant Høyre-representantene er 46 prosent fra de samme landgruppen. Blant Rødt sine representanter med innvandrerbakgrunn er 36 prosent fra Afrika eller Asia. Miljøpartiet de Grønne, Senterpartiet og Venstre har en annen profil på representantene med innvandrerbakgrunn. 75 prosent av Miljøpartiet de Grønnes representanter med innvandrerbakgrunn har bakgrunn fra Norden eller Vest-Europa. Ser vi på tabell 4.4 ser vi at det er en bedre spredning med hensyn til landgruppene enn tidligere.

Tabell 4.4 Representanter, innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, etter 8-delt landgruppe og parti. Kommunestyrevalget 2015, 2019 og 2023. Prosent

	I alt	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre	N
2015												
I alt	100	1	10	45	4	7	3	6	17	3	5	290
Norden utenom Norge	100	2	9	19	6	13	7	2	30	7	6	54
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	100	.	16	14	9	18	.	21	7	2	14	44
Nye EU-land etter 2004	100	.	15	31	15	8	8	8	15	.	.	13
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	100	.	9	57	.	.	4	4	22	4	.	23
Nord-Amerika og Oseania	100	.	20	20	20	.	20	20	.	.	.	5
Afrika	100	4	9	60	2	2	4	4	11	.	4	53
Asia med Tyrkia	100	1	7	68	.	3	1	1	15	1	2	87
Latin-Amerika og Karibia	100	.	9	46	27	9	9	11
2019												
I alt	100	5	14	38	5	11	4	2	12	2	6	281
Norden utenom Norge	100	4	16	20	4	18	10	2	20	2	2	49
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	100	9	14	7	12	30	0	5	7	2	14	43
Nye EU-land etter 2004	100	.	22	22	11	17	11	6	6	.	6	18
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	100	10	15	50	5	.	5	.	5	5	5	20
Nord-Amerika og Oseania	100	20	.	.	20	20	20	.	20	.	.	5
Afrika	100	4	15	56	4	.	4	.	13	.	4	48
Asia med Tyrkia	100	4	11	58	1	5	.	.	12	4	6	84
Latin-Amerika og Karibia	100	7	14	36	.	14	.	14	7	.	7	14
2023												
I alt	100	6	13	34	4	5	3	4	17	7	7	300
Norden utenom Norge	100	9	17	20	4	11	4	0	17	9	9	46
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	100	9	11	9	7	16	2	11	16	4	16	45
Nye EU-land etter 2004	100	5	11	21	11	3	13	8	8	18	3	38
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	100	0	5	40	0	5	0	5	25	15	5	20
Nord-Amerika og Oseania	100	0	0	25	0	25	25	0	25	0	0	4
Afrika	100	5	26	51	5	0	2	5	5	0	2	43
Asia med Tyrkia	100	4	11	48	2	1	0	0	22	4	7	97
Latin-Amerika og Karibia	100	14	0	29	0	0	0	14	43	0	0	7

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Referanser

- Bolstad, B. (1983) "Våre nye politikere" i Mot rasismen. Organ for Foreningen mot Rasisme. Nr. 3/4. 4. årgang. Oslo. S. 12-13.
- Brochmann, G og K. Kjeldstadli (2014) Innvandringen til Norge; 900-2010. Oslo: Pax
- Corneliussen, H. (2024). «Lavere valgdeltakelse blant innvandrere.» I Lysen, J L. Østby og M.T. Dzamarija (red.) Innvandrere i Norge 2023. Hvem er de, og hvordan går det med dem? Statistiske analyser 176. Statistisk sentralbyrå.
- Faye, A. (1995) «Valgadferden preges av hjemlandet» i Samfunnspeilet 2/95.
<https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/valgatferden-preges-av-hjemlandet>
- Kleven, Ø. (2017). Innvandrere og kommunestyrevalget 2015: Valgatferd og representasjon blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og utenlandske statsborgere. (Rapporter 2017/10). Hentet fra http://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/_attachment/305795
- Kleven, Ø. (2019). Hver tredje med lite utdanning sitter hjemme i valg etter valg. SSB analyse (artikkel 6).
- Kleven, Ø. og T. Bergseteren. (2022). Innvandrere og kommunestyrevalget 2019. Stemmeberettigede, valgatferd og representasjon. Rapporter 2022/44. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/valg/kommunestyre-og-fylkestingsvalg/artikler/innvandrere-og-kommunestyrevalget-2019>
- Kleven, Ø., Bergseteren, T. Risberg, & Corneliussen, H. (2022). *Innvandrere og stortingsvalget 2021 Stemmeberettigede, valgdeltakelse, partivalg og representanter*. Rapporter / Reports 2022/51. Stable URL: https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/artikler/innvandrere-og-stortingsvalget-2021/_attachment/inline/32b723cd-6bc0-4d28-9566-19cc02b802fe:8a5ee451dc0f4a0a8b11f2b98eab06f6f7e6812c/RAPP2022-51.pdf
- Lipset, S.M. (1960/1968) Det politiske menneske. Politikens sosiale grunnlag. Oslo: Gyldendal
- Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)
- Ringdal, K. (2018) Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. 4. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Risberg, T. (2023). Større andel eldre velgere.
SSB. <https://www.ssb.no/valg/stortingsvalg/statistikk/personer-med-stemmerett/artikler/storre-andel-eldre-velgere>
- Saglie, J. (2015) «Høyere deltakelse for enhver pris?» i Kommunal Rapport. 13.10.2015.
- Soltvedt, K. (2004) "Folkeregistre og personnummersystemer i Norge fra 1905 til 2001" I K. Soltvedt (red) Folketellinger gjennom 200 år. SØS 109. Statistisk sentralbyrå.
- Offerdal, A. (2003) «Politisk deltakelse – er den så nøye da?» i Norsk statsvitenskapelig tidsskrift 03/2003
- Pitkin, H.F. (1967) The Concept of representation. California: University of California Press
- Tingsten, H. (1937) Political behavior. Studies in election statistics. P.S King. London
- Wasserstein, R.L. og N.A. Lazar (2016) «The ASA's Statement on p-Values: Context, Process, and Purpose" in The American Statistician, Vol. 70 No. 2 (MAY 2016), pp 129-133
- White. S.E (2023) "Immigrant voter turnout and time: Does period of arrival matter more than length of stay?" International Migration 2023;61:118-132.

Vedlegg A: [Vedlegg]

Tabell A1 Partienes representanter, 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre', og en utenlandsfødt forelder, 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2023. Prosent

	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre
Innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre										
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Norden utenom Norge	24	20	9	15	31	20	0	16	20	19
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	24	12	4	23	44	10	42	14	10	33
Nye EU-land etter 2004	12	10	8	31	6	50	25	6	35	5
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	0	2	8	0	6	0	8	10	15	5
Nord-Amerika og Oseania	0	0	1	0	6	10	0	2	0	0
Afrika	12	28	22	15	0	10	17	4	0	5
Asia med Tyrkia	24	28	47	15	6	0	0	42	20	33
Latin-Amerika og Karibia	6	0	2	0	0	0	8	6	0	0
Antall representanter	17	40	101	13	16	10	12	50	20	21
Én utenlandsfødt forelder*										
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Norden utenom Norge	38	43	49	50	40	45	31	47	32	46
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	31	20	19	16	47	27	46	28	32	38
Nye EU-land etter 2004	0	0	7	3	7	0	0	4	8	4
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	8	0	0	6	0	0	0	0	0	0
Nord-Amerika og Oseania	0	14	4	16	7	18	0	8	19	12
Afrika	8	6	4	0	0	0	15	4	0	0
Asia med Tyrkia	8	14	13	9	0	9	8	8	5	0
Latin-Amerika og Karibia	8	3	3	0	0	0	0	1	3	0
Antall representanter	13	35	68	32	15	11	13	83	37	26

*Utenlandsfødte med én norskfødt forelder og norskfødte med én utenlandsfødt forelder
 Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Tabell A2 Partienes kandidater, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder og Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2023. Prosent

	R	SV	Ap	SP	MDG	KrF	V	H	FrP	Andre
I alt	179	232	274	189	187	119	204	293	157	342
Norden utenom Norge	68	89	116	78	67	46	80	128	51	148
EU/EFTA fram til 2004 utenom Norden	44	63	59	47	59	23	67	81	47	88
Nye EU-land etter 2004	3	7	10	7	8	4	7	13	11	14
Europa utenom EU/EFTA/Storbritannia	4	4	6	4	2	1	2	3	5	4
Nord-Amerika og Oseania	30	29	25	29	21	25	15	29	27	39
Afrika	5	10	17	5	10	3	11	11	2	10
Asia med Tyrkia	17	17	31	15	15	13	16	20	11	29
Latin-Amerika og Karibia	8	13	10	4	5	4	6	8	3	10

Kilde: Kommunestyre- og fylkestingsvalget, kandidater og representanter. Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 2.1 Andel stemmeberettigede innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, øvrige norske borgere og utenlandske borgere. Kommunestyrevalgene 1979-2023. Prosent..	14
Figur 2.1 Antall stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter enkeltland. Kommunestyrevalgene 2023.	15
Figur 3.1 Valgdeltakelse blant innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre, øvrige norske borgere og utenlandske borgere. Kommunestyrevalgene 2007-2023. Prosent.....	20
Figur 3.2 Valgdeltakelse etter innvandrerkategori og utvalgte enkeltland. Stortingsvalget 2021 og kommunestyrevalget 2023. Prosent.	21
Figur 4.1 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter stemmeberettigede, estimert andel stemmesedler, kandidater og representanter. Kommunestyrevalgene 2007-2023. Prosent.....	39

Tabellregister

Tabell 2.1	Antall og andel stemmeberettigede etter standard for gruppering av personer etter innvandringsbakgrunn, norsk eller utenlandsk statsborgerskap. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023 og 2019.	11
Tabell 2.2	Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2023 etter innvandringskategori og landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent.....	12
Tabell 2.3	Antall stemmeberettigede i kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 etter innvandringskategori og landgruppe og statsborgerskap. Antall og prosent.....	13
Tabell 2.4	Antall stemmeberettigede i alt og etter innvandringskategori og norske eller utenlandske borgere. 1979-2023.....	15
Tabell 2.5	Antall stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter enkeltland og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023. Enkeltland med 4 000 eller fler. Sortert etter I alt.	16
Tabell 2.6	Kommuner med minimum 20 prosent innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, inkludert utenlandske borgere. Kommunestyrevalget 2023. Prosent.....	17
Tabell 2.7	Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, inkludert utenlandske borgere. Bydelsvalgene i Oslo 2023. Prosent	18
Tabell 3.1	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og sysselsettingsstatus. Kommunestyrevalget 2023.....	23
Tabell 3.2	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2019 og 2023.	25
Tabell 3.3	Valgdeltakelse etter innvandringskategori, landgruppe og alder. Kommunestyrevalget 2019 og 2023.	26
Tabell 3.4	Valgdeltakelse etter innvandringskat., landgruppe og utdanningsnivå. Kommunestyrevalget 2019-2023.....	28
Tabell 3.5	Stemte i 2023. Innvandrere sammenliknet med befolkningen ellers (mellom 20-75 år). Model 1 innvandrere*landgruppe. Modell 2 innvandrere*landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Ustandardisert regresjonskoeffisienter multiplisert med 100 (OLS)...	30
Tabell 3.6	Stemte i 2023. Norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med befolkningen ellers (mellom 20-40 år). Model 1 Norskfødte med innvandrerforeldre *landgruppe. Modell 2 Norskfødte med innvandrerforeldre *landgruppe, kjønn, alder og utdanningsnivå. Ustandardisert regresjonskoeffisienter multiplisert med 100 (OLS)...	31
Tabell 3.7	Andel som stemte hverken i 2019 eller 2023, kun i 2019, kun i 2023 eller både i 2019 og 2023. Innvandringskategori og landbakgrunn. Blant dem som hadde stemmerett ved begge valgene. Kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019 og 2023 Prosent.	33
Tabell 3.8	Valgdeltakelse blant innvandrere etter innvandringskategori, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023.	35
Tabell 3.9	Valgdeltakelse blant innvandrere etter botid, landgruppe og statsborgerskap. Kommunestyrevalget 2023.....	36
Tabell 4.1	Representanter til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2019 og 2023. Antall.....	40
Tabell 4.2	Kandidater til kommunestyret, etter innvandringskategori, landgruppe og kjønn. Kommunestyrevalget 2019 og 2023. Antall.....	41
Tabell 4.3	Partienes representanter etter 6-delt innvandrerbakgrunn. Kommunestyrevalget 2023. Absolutte tall.....	42
4.4.	Litt over halvparten i gruppen 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre' representerer Ap, SV eller Rødt.....	42
Tabell 4.4	Representanter, innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre, etter 8-delt landgruppe og parti. Kommunestyrevalget 2015, 2019 og 2023. Prosent	43

Tabell A1 Partienes representanter, 'innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre', og en utenlandsfødt forelder, 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2023. Prosent 45

Tabell A2 Partienes kandidater, Utenlandsfødte med én norskfødt forelder og Norskfødte med én utenlandsfødt forelder, 8-delt landgruppe. Kommunestyrevalget 2023. Prosent 45